

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

15 AĞUSTOS 1965

Sayı : 273

100 Kuruş

onbeş günlük tarafsız
siyaset
iktisat
fikir ve kültür dergisi

GÜZEL SOZ

METOD

CKMP. DE
OLANLAR

SEÇİMLER
ADAYLAR
KALKINMA
EĞİTİM

GREV HAKKI
PERSONEL KANUNU
SOSYAL ADALET
KÜLTÜR SANAT

FIYAT
SAVAŞI

PETROL İÇİN

GİZLİ SAVAŞ

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

SEÇİM KAMPANYASI VE PARTİLER:

İç politikadaki gelişmeler ve hareket, basının ve kamu oyunun dikkatini «Seçimlere» çekmiştir. Dış politika, iktisadi durum, Kıbrıs meselesi bir kenara itilmiş, yorumlar, seçimler ve muhtemel neticeleri; CKMP. nin Kongresi ile Genel Başkan olan Türkeş ve arkadaşlarına, bazı konularda A. P. Genel Başkanı ile C. H. P. Genel Başkanı arasında ki tartışmaya ayrılmıştır. Biz bu sayımızda seçimlere ilişkin konularda basında çıkan görüşleri kısmen aktarmaya devam edeceğiz:

2 Ağustos tarihli ULUS'ta Faik Suad, A.P. taraftarı gazetelerin fıkra yazarlarının bazı olaylar ve hizipler karşısında taraf tuttuklarını, art fikirlere sahip olduklarını ifade ederek, «Fikir mücadelesinde, dava yarışında, Türkiye'nin kaderiyle ekonomik ve sosyal kalkınmasıyla ilgili görüş, bilgi ve tartışma zemininde C.H.P. ile boy ölçüşmek şöyle dursun, daha ilk adımda sendeleyip kaideleri üstüne yıkılacaklarını iyi biliyorlar... Bu seçimi son şans sayıyorlar; halk iyice uyanmadan bir seçim volisi daha vurabilirse ne alâ, yoksa halk iyice uyanırsa, siyaset düzenbazlığı hepten iflas edecek ve geçim yolları büsbütün tıkanacaktır!..» demektedir.

3 Ağustos tarihli AKŞAM'ın Yorum sütununda, «Bugünden itibaren seçimlerin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim konularıyla ilgili bütün itiraz ve şikayetleri inceleme ve kesin karara bağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna ait olacaktır. Seçim boyunca hükümete düşen görev, Yüksek Seçim Kuruluna yardımcı olmaktır.» denilmekte, partilerin seçim beyannamelerinin belirli ve açık fikirler getirdiği belirtilmekte ve «Seçim beyannameleri ile oldukça iyi bir sınav vermiş olan partilere, seçimler arifesinde bir görev daha düşmektedir ki, o da seçim propoganda süresi içinde kırıcı olmaktan kaçınmaktır. Şayet, eğer bu sağlanırsa yarınlar umutla bakmamak için hiç bir sebep kalmayacaktır» diye ilave edilmektedir.

ULUS'ta ki başyazısında Cihad Baban, C.H.P. nin Devletçilik ve Özel Sektör anlayışını incelemekte ve A.P. ile C.H.P. nin iktisadi görüşleri arasındaki farkları ele almakta ve «Onlar iktidarda kalmak için fakir insanların, kendi himayelerine sığınmış zengin gruplar elinde oy deposu vazifesi görmesini istiyorlar. Biz herkesin refaha kavuşmasını arzu ediyoruz. Bu yoldan komunizmi, iç buhranları, devlet istikrarsızlığını önlemek ve Türkiye'yi siyasi baskılar altına sokacak muhtaçlık durumundan kurtarmak amacındayız. Onlar ise yalnız kendi mensuplarını refaha ulaştırmak niyetindedirler. Bilmiyorlar ki, onların bu niyeti, memleketi tekrar kargaşalığa, dış itibardan mahrum kalmaya, içerde de huzursuzluğa sürükler. Tıpkı evvelce sürüklendiği gibi.» demektedir.

DÜNYA'da Bedii Faik, T. Banguoğlu'nun C.H.P. Başkanına gönderdiği mektup üzerine çıkan tartışmalara değinerek; «Seçime iki ay kala partisini sola kaydıran kendi merkez takımının karşısına çıkması, Banguoğlu'nun çıkarlar ve ikbal'le ne derece ilgisiz olduğunu göstermeğe yeter. C.H.P. içinde şüphesiz onun gibi düşünenler çok. Ama önderinde seçim vardır ve adaylıktan olmayı ömürlerinden olmağa yakın saydıkları için ses çıkaramazlar. Asıl çıkarıcı işte bunlar. C.H.P. seçimi kaybederse -ki pek kuvvetle muhtemeldir- o zaman ne kahramanlar göreceğiz. 'Ben dedimsi'li' söyledim ama dinlemedim'li bir dizi laf gürültüsüyle ortaya salınıp, hepsi birer tefsirci, tahlilci kesileceklerdir.» demektedir.

CUMHURİYET'te Ecvet Güresin, C.H.P. Genel Başkanının yaptığı basın toplantısı ile partisinin stratejisini çizdiğini ifade ederek; «Siyasi tansiyonun artmak istidadında olduğu önumüzdeki aylarda C.H.P. nin böyle bir strateji kullanması yalnız partinin sonuç alması bakımından değil, mücadelesi nbir kör döğüşü haline gelmemesi ve demokratik düzenin tehlikeli istikametlere yönelmemesi bakımından da faydalıdır. Seçim bölgelerinden gelen haberlerden öğrenilmektedir ki seçmen vatandaş artık 1960 öncesinin anlayışında değildir. Olumsuz kavga yerine kendi meselelerine, temel meselelerine çözüm yolu bulunmasını beklemektedir. Daha doğrusu çözüm yolu özleminin içindedir. Bu gerçeği görebilen, halka inebilen ve bu özlemi seviyeli bir açıklıkla karşılayabilen partililer seçmenlerden kolaylıkla oy alabileceklerdir.» demektedir.

4 Ağustos tarihli HAVADIS'te Gökhan Evliyaoğlu, «1961 seçimleri, ihtilal sarsıntıları içinde, hissi bir ortam içinde yapıldı. Yeni kurulmuş partiler vardı. Kimse kimseyi tanıymıyordu. Bu bakımdan seçim sonrası sürprizle karşılaştık.» «Vatandaş artık, oylarını, siyasi partilerin hacmine göre değil, kadrolarının etki gücüne göre kullanacaktır.» diyerek, «Ümitlerini, bir kerre daha halkı aldatabilme kabiliyetlerine bağlayanlar memleketin temel meseleleriyle ilgilenmiyorlar. Ama bu artık son şansdır. Partilerinin yarımını ve Türkiye'nin refahını düşünenlerin çalışma tarzı ve hazırlıkları ise başkadır. Ülkemizi kalkındıracak olan yol bu ikincisinden geçiyor. Bu yoldaki çalışmalar da küçümsenecek gibi değildir ve Türkiye halkı bu seçimde bunu ortaya koyacaktır.» diye yazmaktadır.

5 Ağustos tarihli YARIN dergisinde, C.H.P. nin seçim taktiği ve stratejisinin ne olacağını yavaş yavaş belli olduğu, Genel Başkanın ortanın soluna taviz verdiği, bazı yazar ve siyasilerin bu sözü yorumladıkları, Akis Dergisi başyazarının A.P. yi tehdit

eden yayınlar yaptığı ifade edilerek, «CHP. Meclisi toplantısı sonunda hafta başı yaptığı basın toplantısı İnönü'nün ve CHP. nin takibedeceği yoldaki zikzakları göstermesi bakımından entere-sandır. Burada bazı CHP. lilerin ve bizzat kendisinin başvurduğu korkutma ve tahrik politikasının tadil edildiği hissedilmektedir. CHP. nin davalar üzerinde duracağı ve fikri seviyesi yüksek bir mücadele vereceği bildirilmekte, hücumlar sertleşirse, kendisinin daha da sertleşeceği ima edilmektedir.

KİM Dergisinde Özcan Ergüder, «Bugünün Türkiye'si, 'seçimi kim kazanacak?' sorusunun yeni bir şekilde sorulmasını zorunlu kılıyor. Bu yeni şekil şudur: 'Seçimi millet kazanacak mı?' Bu soruyu, kişisel menfaatlerinin dışına çıkarak sorabilecekler için, Adalet Partisinin hükümet kurmasıyla sonuçlanacak bir seçim, tek kelimeyle, bir kabustan ibarettir. Fakat soruyu gerçekten ciddiye almanın bir şartı da, CHP. nin iktidarıyla sonuçlanacak her seçimin millet için mutlaka bir 'kazanç' olmak gerekiyeceğini de hesaba katmaktır. Bir AP iktidarı millet için mutlak bir felaket olacaktır. Fakat bir CHP. iktidarının sadece 'felaket önleyici' olmaktan ibaret kalmasını sağlamak, 'seçimi CHP. kazanırsa millet kazanmış' olacaktır. Diyebilmenin vazgeçilmez şartıdır.» demektedir.

SON HAVADIS'te Mümtaz Faik Fenik, «Atatürk'ün Partisi bu mu?» adlı başyazısında, «Gerçekten Halk Partisi o kadar çekil ve fikir değiştirmiştir ki, onu Atatürk'ün kurduğu devirde olduğu gibi tahayyül etmeğe imkan yoktur.» diyerek, buna rağmen bazı partililerin, «Halk Partisini, O'nun partisi olarak göstermekte» hususi bir menfaatleri olduğunu, hakikatte Halk Partisinin Atatürk'ün partisi olmadığını ifade ederek; «Hayır, Atatürk, bunlar gibi, bölücü değil, birleştirici idi. Millet'in her ferdine aynı sevgiyi ve saygıyı gösteren bir liderdi. Ben birşey yapmadım ne yaptıysa bu millet yaptı diyen bir insanla, her şeyi ben bilirim, ben yaparım diyen insan arasında elbette büyük bir fark olmalıdır.. Bugünkü C.H.P. nerede? Atatürk nerede kaldı? CHP. nin şu pejmürde, şu şaşkın haline bakın! Bu partiye Atatürk'ün partisi demek için, insan da insaf gerek!» diyor. Diğer bir sütunda da Tekin Erer, «Bu memleket ne çekiyorsa ismi ve şöret kendisinden çok büyük olan İsmet Paşaya fazla değer vermekten çekiyor!...» «Milletin en çok yüzde otuzu bu zata inanır. Halbuki politikacılar onu yüzde yüzün üzerinde bir kıymet olarak değerlendirebilirler.» demektedir, «Kabahat elbette İnönü de değildir. Millet bu zattan kırk yıldır bıkmış, usanmış olduğu halde politikacılar halâ onu el üstünde tutuyorlar.» dedikten sonra millet'in yüzde yetmişinin İnönü ismini duymaya tahammül edemediğini ifade ederek, «Birakınız. ihtiyar tonton amcamız masal söyler gibi konuşsun, dursun! Onun konuşmalarını tam yatarken okursanız biraz daha çabuk uyursunuz. Hele iktisadi konulardaki masalları?. Zaten bu memleket yıllar yılı hep onun masalları ile uyumadı mı?» demektedir.

DÜNYA'da Bedii Faik «Gitti gider...» adlı fıkrasında, «— İsmet Paşanın ne olduğunu şimdi görecektir» dedi. Bir de baktık, Başbakanlıktan düşmüş. —Koalisyon yapan birbirlerinin balonlarını patlatacaklardır» dedi. Bir de baktık, seçimlere kadar pekala gelmişler. Şimdi de seçim için: «—Daha konuşmağa başlamadık. Biz konuşunca havanın ne hal alacağını herkes görecektir.» diyor. Eh! artık mevlam seçimlerde Halk Partisinin hemen yardımcı olsun!..» demektedir.

6 Ağustos tarihli DÜNYA'da Muzaffer Aşkın, bizde batı devletlerinin aksine halkın devamlı olarak politika ile, seçimler ile ilgilenmesini yermekte ve demokratik rejimi yerine oturma yerlerde politikanın insanların bütün düşüncelerini işgal etmediğini ifade ederek, «Bizim henüz bu rejime alışmadığımızın en iyi delillerinden biride şu sırada herkesin herşeyden çok politika ile politikacılar ile ilgili olmasıdır. Yalnız seçim zamanlarında mı? seçimler bittikten sonrada yine herkesin en çok konuştuğu şey yine politikadır» demektedir.

ULUS'taki başyazısında Cihad Baban 10 Ekim seçimleri arifesinde vatandaşın yapacağı savaşın diğer yıllara nazaran çok değiştiğini, birçok yalan ve santajcı iftiraların artık iflas ettiğini ifade ile, «Siyasete vekâr ve ciddiyeti sokamadığımız müddetçe, Türk demokrasisinin sağlam temeller üzerine oturduğunu iddia etmek mümkün olmayacaktır. Bu ahlâksız akım mevcut oldukça, şerefini korumak isteyen ve kendisini mücadelede kafi derecede kuvvetli bulmayan insan siyasete atılmıyacak ve bundan memleket zarar görecektir.» demektedir.

BARIŞ Dünyasının Ağustos sayısında, Seçimler arifesinde partilerin durumu incelendikten sonra, «.. Seçimlerden birşey umanlar, bugünkü şartlar altında, durumu ve şimdiye kadar yaptığı işler bakımından milletçe gücü, kudreti tamamen anlaşılmuş olan C.H.P. nin değil, halkın içinden kaynağını alan bir akımı değerlendireceği ümidiyle, AP. nin kazanmasını bekleyenler olmalıdır. Ancak, AP. iktidarına bağlanan ümitlerinde, bir yandan içindeki çeşitli ihtiras gruplarının baskısı ve öbür yandan da hürriyet içinde kalkınmanın kesin yolunu bulamaması yüzünden, boşa çıkması takdirinde artık tek ümit, eğer demokrasi yaşayabilecekse, tarih yürüyüşünde arkada kalan CHP.nin değil, bu akışın önünde olan TİP ve CKMP. nin bir başka seçimle iktidara gelmesini beklemekten ibaret kalacaktır.» denilmektedir.

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR
ONBEŞ GÜNÜK İKİSİZ SİYASET İKTİSADİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA :

Basınıımızda Onbeş Gün

Başyazı

Güzel Sözler, ya Metod?

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI :

Seçmenin Beklediği

Adaylar Belli Olurken

Muhallif Bölükbaşı

Masal (!) Uğruna Hikâyeler (B.E.)

Kıyılarından Yararlanma Hakkı

Toplum Kalkınması ve Millî Plân

Köyden Haber

Borçlu Sınıf Geçme İş

Hasan TAN

İstanbul Sanayi Nâzım Plânı ve Millî

Güvenlik Kurulu

GÜNÜMÜZÜ AYDINLATAN BELGELER

Fiyat Savaşı

Antoine ZISCHKA

İNCELEMELER :

Grev Hakkı Üzerinde Düşünceler I.

Cahit TALAS

Devlet Memurları Personel Rejimi

Adnan GÜRİZ

NE DİYORLAR?

Böyle Sosyal Adalet Olmaz!

Salâhattin Hakkı ESATOĞLU

KÜLTÜR ve SANAT

Kültür Müsteşarlığına

Cemil EREN

Değirmeler

Mehmet SEYDA

Bibliyografya :

Der. S. N. ÖZERDİM

Son onbeş gündeki en ilgi çekici olaylar C.K.M.P. içinde gelişmiştir. Daha birkaç ay önce bu partiye giren 27 Mayısçı ve A.P. li birkaç kişi, beklenilendende hızlı bir teşebbüsle bu partiyi eline geçirmiş bulunmaktadır.

Bu kimselerin aslında bu partiyle hiçbir ilgisi olmadığına göre, teşkilât kurmak güçlüğü ortadan kaldırmak gayesiyle davrandıkları bellidir. C. H. P. ve A. P. gibi büyük kütlelerin hareketini sağlayabilen partilerde şans bulamayan teşkilâtçıların gayreti ile ayakta kalabilen C. K. M. P. artık mutedil ve iyi niyetli birkaç kişi nin mütevazî partisi değildir. C.K.M. P. ileri gelenleri tamamen değişmiş, güzel sözler söyleyen lidere sahip iddialı bir parti olmuştur. Bilindiği gibi C.K.M.P. içindeki kaynaşma olağanüstü bir kongrede 31 Temmuz günü Alparslan Türkeşin genel başkan seçilmesi ile sonuçlandı. Türkeşin kongre süresince sağladığı başarı bir tarafa, ondan sonraki günlerdeki davranışları da dikkatle izlenecek niteliktedir. Türkeş gerçekten güzel sözler söylemektedir. Bunların en büyüğü, «Halkın felsefesinin yeniden düzenlenmesi» gerektiği sözüdür. Buna inanmayan aydın yoktur denilebilir. Nitekim, 1940 tan sonra iyice yorulmaya başlayan ortak düşünceler, D. P. nin tutumuyla tamamen yıpranmıştır. Aydınların bir kısmının, halkın çoğunluğunun bir zamanlar D.P. yi desteklemesi, 1953' ten sonra, özellikle aydınların umutlarını yitirmeleri ve 27 Mayıs tan çokşeyler beklenmesi, hep bu yeni ortak düşünce özlemindedir. 27 Mayıs tan sonra Atatürk ilkelerine olan sevgi ve bağlılığın daha sık ifade edilmesi bir ihtiyaç halini almıştır. Fakat aynı ilkelere hangi metodlarla gidilmesi gerektiği belirtilmediği için değişik düşüncedeki guruplar aynı ilkeleri savunmakta sakınca görmemişlerdir. Bunun için «Halkın felsefesinin yeniden düzenlenmesi» sözü apstre olarak kalmaktadır...

Şurası bir gerçektir ki, son yıllarda gelişen istekler içinde C.H.P. ve T.İ.P. ileri düşüncelere sahip çıkmakta iken, bu ikisine iki haftadan beri C.K.M.P. de katılmış bulunmaktadır. Anayasa ile temelleri atılmış «sosyal adalet» ilkesinin şimdi üç savunucusu olmuştur. İşte bunun içindirki C.K.

M. P. nin yeni üst kademeleri C.H.P. den bu derece ilgi görmüşlerdir.

Fakat Türkeş ve arkadaşlarının politik gelişmeleri izleyen çevrelerde bazı endişeler yarattığıda gözden kaçmamaktadır. Kolayca telâşlanan kişiler, Türkeşin yıllarca önce karıştığı hareketleri, 27 mayıstan sonra gençleri bir fikir etrafından teşkilâtlandırmak için yaptığı teşebbüsü hatırlatmaktadır. Bunlara, son yirmi yıldır olagelen tatsız politika olaylarından halkın sıkılmış ve Türklerin millî kadar fazla olduğunu bilenler C.K.M. P. nin yurdun yönetimini eline geçirerek bir zor rejimi kurmasa bile, huzursuzluk yaratacağını ileri sürmektedirler... Yeni gelişmeleri daha ciddi bir açıdan inceleyenler ise, çeşitli ihtimalleri gözönünde tutmaktadırlar. Bu ihtimallerden birisinin, yeni C. K. M. P. nin doktrinlerinin T. İ. P. ile aynı yön de olacağını, tamamlanmamış bir çemberin iki ucuna doğru, birisinin soldan, diğerinin sağdan yürüyerek birbirlerine yaklaşmak isteyeceklerini ifade etmektedirler. Bu çevrelere göre, bu iki partinin faaliyetleri, muhakkak birbirine yararlı olacak ve Türkiyede hürriyetleri ciddi bir şekilde kısıtlayan bir rejim kurulabilecektir...

Bazı çevreler ise, bahis konusu gelişmeleri önemsememekte, bu küçük partinin içinde olup bitenlerin yurt ölçüsüne çıkarılmasında birkaç kişinin gücünün yetmeyeceğini, kısa zamanda unutulup gideceğini iddia etmektedirler. Bunlara göre; daha uzun zaman siyaset sahnesinin öncülere A.P. ve C.H.P. olmakta devam edecektir.

Peşin hükümlere sapsaktan titizlikle kaçınan kişiler, Türkeş operasyonunu iyimserlikle karşılamakta, bazı kokular sezmele beraber, C. K. M. P. de de akıl ve ferasetin hakim olacağını ümit etmektedirler...

**

Türkiyede «yeni bir dünya görüşünün düzenlenmesi» ve «sosyal adalet» ilkesinin bu düzenin içinde yerini alması, demokratik metodlar aracılığı ile daha modern bir toplum bünyesinin gerçekleşmesini her aydın istemektedir. Fakat millî heyecanın istismarı ile elde edilecek gerginliğin bir ara maddî sonuçlarını görmemiz bizi küçük gurupların sarhoş olup ma

ceralı hareketlere sürüklemelerinden kurtaramayacaktır. Hürriyetleri kısıtlayan rejimlerin doktrinleri hasta olup, toplumlara bunaltıya düşürmek için yeni heyecan enjeksiyonları aramaları en büyük tehlikedir... Bütün kusurlarına rağmen Türkiyede demokrasinin imtihanını verdiğine, yerleşmiş olduğuna inanabiliriz.

C.H.P. ve T.İ.P. gibi belirli sosyalist metodları benimsemiş partilerin, şüpheli sosyal sloganlı davranışlardan titizlikle uzak kalmaları beklenir. Gerçek T.İ.P. gerekse C.H.P. nin açık seçik olmayan gelişmeleri büyük bir dikkatle izlemeleri, kısa vâdeli faydalar için erken adımlar atmamaları gerekir...

Yeni C.K.M.P. nin gelişmesi önemlidir. Milliyetçi, mukaddesatçı deyimleri arkasında, hatırı sayılır bir kitlenin Türkes ve arkadaşlarına yardımcı olacakları tabiidir. Duygu spekülâ-törlerince kandırılmış bu kişilere, hayat şartlarının yorduğu ve herşeyden bezmek kolaylığına saplanmış, Atatürk başarılarının yanlış yorumu altında tek otoriteyi özleyen kişileride

katarak, küçümsenmeyecek bir kalabalık karşısında olduğumuzu göreceğiz. Temennî edilirdi C.K.M.P. demokrasiyeye ve onun ayun kaidelerine yeterli kadar itibar etsin. Fakat en tarifsiz çevrelerin hissettikleri korkular tamamen sebepsiz değildir.

Türkes ne kadar, ben diktatör olmak niyetinde değilim, ben nasyonal sosyalist değilim derse desin, «... kalkınmamızın başlıca dayanağı ancak milliyetçilik şuurudur...» gibi konuşmalarıyla nelere yatırım yaptığını açıkça ortaya koymaktadır. Onun, «millet olma şuru» ile «milliyetçilik şuru arasında ne gibi farklar olduğunu bilmediği söylenemez. Ayrıca, petrol konusunda «... yabancı şirketlerden faydalanılabilir...» gibi sözlerle, bazı çevreleri ürktürmemek istemesi, gayet hesaplı bir politika gütmekte olduğunu göstermektedir.

Milliyetçilik gibi bugüne kadar bazı partilerin içindeki bölümlerden ancak biri olarak politikamızda faaliyet göstermiş olan tutuma, ilk defa olarak bir partinin tek silâh olarak sahîp çıktığı görülmektedir.

Demokrasi ve millet yolunda yapılacak hertürlü propogandayı sabırla dinleyen seçmen vatandaş sandık başına gittiğinde kendisine yaraşır seçimi elbette yapacaktır. Onun zihnini bulandırma, demogoji yapma yolları, onun temel meselelerdeki düşüncesini değiştirmeyecektir.

Seçmenler artık, olumsuz kavga yerine kendi sorunlarına, temel meselelere çözüm yolu bulunmasını arzulamaktadır. Yolu, prensipleri belli olmayan, toplum gelişmelerine ayak uyduramayan, herşeyi mügalata ve demogaji yoluna döken partilerin şanslarını yavaş yavaş kaybettikleri bir gerçektir. Halk gün geçtikçe partileri gerçek hüviyetleriyle daha iyi tanımaya başlayacak ve oylarını o zaman daha şuurlu ve isabetli olarak kullanacaktır. Halka inebilen, onun meselelerini görebilen partilerin oy toplaması kolaylaşacaktır.

10 Ekim seçimlerinde, bu havanın esmesi, hislerin üstünde, ana sorunlara çözüm arayacak olan partinin iktidara gelmesi, kalkınma yarışına giren Türkiye'nin başarısı olacaktır.

Adaylar Belli Olurken

Partilerde, 1965 Milletvekili adaylarının seçimi için geniş bir çalışma başlamıştır. Resmen belli olmamakla beraber, bazı teşekküller ile işçi temsilcilerinde parti listelerinde yer alacağı haberleri gelmektedir. Hatta partilerin merkez kontenjanlarının büyük kısmının bu teşekkül mensuplarına ayrılacağı ifade edilmektedir. Eğer doğru ise bu tutum, şimdiye kadar alışılmış ve tamamen siyasi nitelik taşıyan kimseler yerine, ihtisas sahibi ve bazı teşekkülleri temsil eden kimselerin Meclise girmelerini sağlayacaktır. Önümüzdeki yasama organlarında teknisyenlerin de yer alması Forum'un eskiden beri savunduğu bir husustur.

Şimdiye kadar gelmiş geçmiş Yasama Organlarında bulunan üyeler siyaset pazarlarında yetişmiş, toplumun isteğini yalnız siyasi yönden ele alan kimselerdi. Hatta 1961 seçimleri ile teşekkül etmiş olan Senato ve Millet Meclisi üyelerini birbirinden ayıran tek farkın yaş farkı olduğu ve çalışma ahengi düşünülürse, yasama görevinin kullanılmasında teknik ve ihtisas elemanının parlemantoya girmesi ihtiyacı daha iyi anlaşılacaktır.

Şimdiye kadar gelmiş geçmiş Yasama Organlarında bulunan üyeler siyaset pazarlarında yetişmiş, toplumun isteğini yalnız siyasi yönden ele alan kimselerdi. Hatta 1961 seçimleri ile teşekkül etmiş olan Senato ve Millet Meclisi üyelerini birbirinden ayıran tek farkın yaş farkı olduğu ve çalışma ahengi düşünülürse, yasama görevinin kullanılmasında teknik ve ihtisas elemanının parlemantoya girmesi ihtiyacı daha iyi anlaşılacaktır.

Seçim tarihi yaklaştıkça milletvekili adaylığına adaylığını koymak isteyenlerin aralarındaki mücadele şiddetlenmeye başlamıştır. 6-7 milletvekili kontenjanı olan bir yerde adaylık için partilere müracaat edenlerin sayısının 30-40 arasında olduğu göz önüne alınırsa, aday seçimlerinin zor geçeceği ve bazı basit hesapların ortaya döküleceği tahmin edilmektedir. Adayların fazla olması, seçileceklerin yeterlilikleri bakımından her ne kadar faydalı gözükmekte ise de, bu kimselerin sosyal, ekonomik ve siyasal niteliklerinin bilinmemesi bazı endişeler doğurmaktadır. Bu yüzden de, bu mücadeledeki başarının, parti teşkilatında söz sahibi olan, fikri se-

Onbeş Günün Notları

Seçmenin Beklediği

Türkiye'nin siyasi ve iktisadi oluşu, artık «gösterilecek odunun dahi milletvekili olacağı» politikasını çürütmüştür. Bugün kamu oyu, kendi sorunlarına eğilmesini bilen politikacılarla ilgilenmektedir. Hangi partiden olursa olsun halktan yana, millî menfaatleri savunan siyasiler itibar görmekte, seçmenleri, meclise girmek için sadece vasıta sayan şahıslara güvenilmemektedir.

Çoğunluğun benimsediği akımı değerlendiren, yönünü kesin olarak tesbit etmeye çalışan siyasi partiler, vatandaşın bu husustaki arzusuna uymak ihtiyacıyla hareket etmişlerdir. Halihazırda mevcut partilerden AP., YTP, ve MP. bir kampa, CHP, CKMP. ve TIP de diğer kampa temsil eder görünmektedirler. İleri bir görüşü temsil eden partilerin bu seçimlerde olmasa bile önümüzdeki seçimlerde başarı kazanacağı düşünülürse, AP nin yapacaklarından çok, meşru bir ihtilâle devrilmiş olan partinin yolunda gitmesi, seçim kampanyasını göz yaşları üzerine oturtması, ümitleri, diğer partilere bağlamaktadır. Hisler karşısında mukavemet göstermeyen Türk milleti belki bu devre, kalkınmanın kesin yolunu dahi bulamamış A.P. yi iktidara getirirse bile, tarih yürüyüşünde daima öne geçebilen partilerin mevcut olduğu sürece başarı şansı çok az olacaktır.

Memleket meselelerinin çözümüne yol gösteren, programını sarîh olarak ilân eden siyasi topluluklar bugün için mağlup olsalar dahi ilersi için ümit vereceklerdir.

Vatandaşlar 1960 yılı öncesi ile 1960 yılı sonrasını karşılaştırırken, bugünkü uyanış içinde eskiye dönmenin imkânsızlığını görmektedirler. 27 Mayıs getirdiği hürriyet ve demokrasiyi tadanlar, onun gölgesinde ona saldıranların niyetlerini artık takdir etmektedir. Hiç kimse 1950-1960 siyasi çatışmasının geri gelmemesini isterken 10 Ekim seçimleri arifesinde politikacılarda, basında vekar ve ciddiyet istemektedir. Bu yolda yapılacak mücadelenin demokratik çerçeveyi taşmamasını, onun getirdiği havayı yıpratmamasını dilemektedir.

Bu gerçeği gören seçmenler, milleti iki kampa ayırma çabaları, yalan ve iftira kampanyasını kınamakta, politikacıları itidâl, vekar ve samimiyete davet etmektedir. Yalan ve şahsî itham politikası bugün iflas etmiştir.

Birçok badireler atlatmış olan Türk Milletinin artık bu tip çekişmelere tahammülü yoktur. Memleket, meselelerinin halli yolunda, batı medeniyetine ulaşmak yolunda yapılacak mücadelede metod bekleyen seçmen, her söyleneni değerlendirmesini öğrenmiş bulunmaktadır. Kolay kolay aldatılmayacaktır.

viyenin altında propoganda yapmasını bilen kimsenin olacağı tecrübelerle sabittir. Temennimiz, bu seçimlerde, başlı başına bir kıymet olan, doğrudan doğruya politika ile uğraşmadığı halde, memleket meselelerine inebilen kimselerin saf dışı bırakılmasıdır.

Bizde milletvekili olabilmek için başvurulan usuller, bilfiil politikanın içine girmeyen, şerefini korumak ve kendisini bu mücadelede kafi derecede kuvvetli bulmayan, basit usullere inemeyen kimselerin seçilme şansını azaltmaktadır. Bu yüzden de, halk dürüst, namuslu ve memleket gerçeklerini değerlendirme niteliğine sahip kimseleri yasama organına sokamayan usullerden üzüntü duymakta, yasama organına duyulan güven ve saygı azalmaktadır. Bunun için siyasi partilere ve dolayısıyla yoklamalara iştirak eden seçmenlere düşen görev, aday olarak seçecekleri kimselerde kanunların tesbit ve tâyin ettiği niteliklerden başka, iş hayatı pürüzsüz, aile hayatı lekesez, sağlam kişiliğe sahip, namuslu ahlâklı ve faziletli, çevrenin saygısına ve güvenine layık olma niteliklerini de aramalı ve şimdiye kadar yılanmış, olumlu hiçbir faaliyet gösterememiş kimseleri hiç olmazsa ilk yoklamalarda saf dışı etmeleridir. Böylece önümüzdeki seçimlerde basiretin ve aklı selimin üstünlüğü isbatlanmış olacaktır.

Hali hazırda -kati olarak belli olmakla beraber- yeni adaylarının halkın istediği niteliklerden yoksun veya eski iktidar mensubu buldukları gözden kaçmamakta, partilerin bu yolda daha hassas ve isabetli davranmaları gerekmektedir.

10 Ekim seçimleri ile gelecek olan Millet Vekillerinin yasama organındaki çalışmaları, 1965 seçimlerini «Milletin mi?» yoksa «kendilerinin mi?» kazandığını gösterecektir.

Muhallif Bölükbaşı

Koalisyon hükümetinin bir kanadı olan M.P. nin CKMP den ayrılan Hasan Dinçer ile Seyfi Öztürk'ün bakanlıklarından ayrılmak istememeleri ve bilahare Milli Savunma Bakanlığına atanmak istenen Hazım Dağlı'nın bu bakanlığa getirilmesine itiraz etmesi, şimdiye kadarki yıkıcı ve bir ortağa yakışmayan tutumlarına bir yenisi ni katmıştır.

Bilindiği gibi, Koalisyonun bu kanadı, TRT. nin tarafgir olduğu yolunda ısrarlı hareketleri, özerk olan bu kuruluşun kamu oyu önündeki prestijini sarsmış ve savcılığa yapılan tahkikat sonucunda da TRT. nin tarafgir yayın yapmadığı gerçekleşmişti. Eskiden beri «muhalifet» yapıyorum kompleksi içine düşmüş olan Bölükbaşı'nın bulanık suda balık avlama politikası gün geçtikçe seçim hükümetini zor duruma düşürmektedir. Türk-Sovyet Kültür anlaşmasının imzasında da aynı muhalifeti gösteren MP. herhalde Ürgüplü'nün Moskova seyahatinde aleyhinde olacaktır. Belkide Ürgüplü döndükten sonra yeni bir tartışma da bu konuda başlayacaktır.

Neye, kime muhalifet ettiğini bilmeyen bir partinin birkaç üyesi ile Koalisyonun yıkılmasında ne kadar etkili olduğu or-

tadadır. Hal böyle iken her meselede bir anlaşmazlık çıkaran, Koalisyonu yıkmaya tehdidini ileri süren bir partinin memleket politikasında ne kadar etkili olduğu sorusu akla gelmektedir.

Hükümet etme sorumluluğunu yüklenmiş olan bu partinin, Hükümetin vereceği kararlarda imzasının bulunması şarttır. Ama her karar karşısında olmayı sorumluluktan kurtulma manasına alıyorsa, daha baştan bir hiç uğruna 3 üncü Koalisyon hükümetini yıkmak için gösterdikleri çabayı izah güçleşecektir. Zira sorumluluk yüklenmek istemeyen bir partinin bugünkü hükümet içindeki hikmeti vücudunu anlamak güçtür.

Her ne kadar bir buhranın eşliğinden döndüğümüz son olayda CKMP den istifa eden iki bakanın bakanlıktan istifa etmek istememeleri ve gerekçeleri hukuki bakımdan sağlamsa da, bu tutumları, daha evvel Partiler arasında imzalanmış koalisyon protokolü ile bağdaşmamaktadır. Zira şimdiki hükümeti 4 parti meydana getirmiştir. CKMP ninde imzası bulunan bu protokolde tesbit edilen bakanlık nisbeti bu iki kişinin CKMP den istifaları ile bozulmuştur. Protokol gereğince tesbit edilen bu nisbeti doldurmak ta CKMP nin

Ö N C E ..

Masal (!) uğruna Hikayeler

Son Havadis'in «incelemeci» yazarı, A.P. nin İstanbul aday adayı; artık milletin yüzde yetmişinin önünü ismini dahi duymak istemediğini, söylediklerinin ise «masal» olduğunu müjdeleyerek; bir zamanların «önünü karşısına çıkma cesaretini» siyasi istikballeri için basamak sayanların gafletine düşmekte ve devirlerinde, bu devlet adamının tarih sayfalarından dahi çıkarılmış olduğunu unutturak; «Varsın ihtiyar bülbül istediği gibi şakınsın, Paşanın tarihi şahsiyeti ve Atatürk'ün emrinde çalıştığı zamanlar Türk Milletine yaptığı hizmetler büyüktür. Bu hizmetlerin karşılığını ve mükâfatını binlerce defa almıştır. Bütün tarih kitaplarına mümtaz bir isim olarak geçmiştir. Madalyalar sahibidir.» demekte ve artık konuşmamasını, politika yapmamasını sahk vermektedir.

Doğru. O bülbül ihtiyar için «incelemeci» yazarın tarihini yazdığı Yassıada'da da öyle söylemişlerdi. Ama adalet huzuruna çıktıklarında, Şimdi de istemeye istemeye A. P. ga zetelerinde, Ah şu politika!...

Eskiden o masallara günlerce cevap vermeye çalışanlar gibi şimdi de, «İsmet Paşanın karşısında olma» politikası uğruna ne hikâyeler yazıyor.

Peki üstadım! sizden olmayanlar sahayı size bıraksınlar da «kırat» la cırtı atın!..

B. E.

hakkıdır. Bu sebeple iki bakanın bakanlıktan istifa etmek istememeleri boşuna bir ısrardır. Kendileri de bu gerçeği görmüş olacaktı. Sonradan istifa etmişler ve başka türlü bir buhranın ve tartışmanın önüne geçmişlerdir.

Yeni Bakanların atanmalarında MP., Milli Savunma Bakanlığına getirilen Hazım Dağlı'ya şiddetle muhalifet ederek, şikâyetler dizisine bir yenisini daha katmıştır. Bu şikâyetinde diğerleri gibi bir anlam taşıyıp taşımadığı Ürgüplü'nün Moskova dönüşünde belli olacaktır. Bizce Yeni Milli Savunma Bakanının seçimlere iki ay kala orduda bir operasyona gireceği düşünülemediğine göre, MP. bu yoldaki bir düşünce ile muhalifet ediyorsa, bu endişesi yersizdir.

Olay halen kapanmışa benzemektedir. İki ay daha iktidarda kalacak olan bir hükümetin bu tip şikâyetlerle yıkılmaya çalışılması, ortak sorumluluk yüklenmiş hükümete katılan partilerin, teessüs etmiş gelenekleri hiçe saymaları demek olacaktır.

Kıyılardan Faydalanma Hakkı

31 Temmuz 1965 tarihli Milliyet Gazetesinde ilgi çekici bir röportaj çıktı. İstanbul kıyılarının ancak yirmide birinin denize girmek için halka açık oluşu belirtilmekte ve deniz kenarının özel inşaatla kapatıldığı anlatılmaktadır...

Nitekim denizden yararlanma şansı dünyada en fazla şehirlerden birisi olması gereken İstanbulda, sekiz milyonluk Parisin yüzme havuzlarındaki manzarayı görmekteyiz. İstanbul plâjlarının paralı, yani herkeze açık olmamasını önemsemek bile yinede bırakılan imkânın hak düzeninde pek zayıf kaldığı bellidir.

Aslında konu yalnızca bir şehir meselesi değildir. Yurdun bütün sahilleri hiçbir özel statüye sahip olmaksızın, herhangi bir tarla gibi kullanılmaya açıktır. Bir ülkenin ekonomik düzeni toprağını en verimli, toplum düzenini de en adil şekilde kullanmayı gerektirmektedir. Nasıl iyi bir tarım toprakları üzerine sanayi kurmak, ormanları tarıma açmak, bir şehrin rasyonel olmayan unsurlar etkisinde yayılmasına göz yummak zararlı ise, yararlı sahil şeridi sınırlı olduğu için, ortak ekonomik tesislere yer kalmıyacak şekilde bir kullanımın gelişmesi de o derecede zararlıdır. Örneğin Adapazarı şehri etraftaki tepelerde geleceği yerde, en verimli ovada büyülmekte, tarım arazisi gittikçe azalmaktadır... İstanbul bostanlarının korunması veya bunlar için ayrılmış ve korunan toprak olmadığı için, büyük şehir bütün ihtiyacını ithal etmek zorunda kalmakta, büyük bir gücü bu yolda harcamaktadır... Bütün bunlar küçük zararlar gibi görünmekte, ciddi tedbirler alınması düşünülmemektedir.

Toplum düzeni içinde de, sınırlı olan kıyıların yavaş yavaş özel kullanışa açılarak, halkın küçük bir azınlığı tarafından kapatılmasına müsaade edilemez. Her 40-50 metre yararlı sahil şeridini birkaç kişinin

birkaç haftalık tatiline ayırırsak, 15-20 yıl sonra, Ayvalık, Marmaris, Alanya gibi bugün için rahatlık sağlayan yerlerinde İstanbulla benzeyeceğini bilmemiz gerekir... Denize girmek için Anadolu sahillerine giden İstanbullu ilerde bunu da bulamayacaktır. Avrupanın bütün ileri ülkelerinde sahil şeritleri 40 ilâ 60 metre derinliğinde devletleştirilmiştir. Kişiler isteklerini bu şeridin dışında gerçekleştirmek ve herkese açık olan plâjlardan da denize girmek hakkına sahiptirler.

Böyle bir statünün yurdumuzda da kurulması gerekli olmuştur... Bugün için, yalnızca imar plânları yeni yapılan yerlerde ve imkân görülürse 40 metre derinliğinde şeritler ayırarak inşaat yapılmasını yasaklayan kayıtlar koymak yoluyla imar kanunu yetkilerinden yararlanarak, mümkün olabilmektedir. Bunun yetersiz olduğu doğaldır. Bütün sahil şeritleri imar plânlarına giremeyeceği gibi, kullanışlı özel yapıların etkisine girmiş sahillerde de yapacak birşey kalmamaktadır. Bunun için gerekli tedbirlerin biran önce alınmasına, istenmeyen şekilde yerleşmiş sahil şeritlerinin de zamanla düzeltilmesi için aynı gayeyle bir statüye bağlanmasına ihtiyaç vardır.

Toplum Kalkınması ve Milli Plân

Türkiye'de köye götürülen çeşitli kamu hizmetlerine karşı halkta hızla artan bir anlayış ve katılma havası gelişmektedir. Bu gelişme her alanda kendini göstermekle beraber ön yapı hizmetleri denilen yol, su okul v.b. konuları da göze görünür bir şekil almaktadır. Fakat bu gelişme diğer alanlardaki katılma ve anlayışı gölgelememelidir. Örneğin sunî gübre kullanışı, su sıvatlarının yapıışı, tohum temizleme evlerinin kuruluşu, gibi alanlarda meydana gelmekte olan önemli katılma hamlelerini gölgelememelidir.

Bütün bu çabalar plân hedeflerine varmada önemli adımlar atıldığını göstermektedir.

Bazı kimseler, özellikle makro plâncılar bunun plân uygulamasından ileri gelen normal bir gelişme olduğunu söylemekte ve bu görüşü ileri sürerken milli plân ile toplum kalkınması arasında sunî bir ayırım yapmakta, Allahın hakkını Allah'a Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek istemektedir. Gerçek şudur ki; plân'dan kaynağını alan ve yurt düzeyinde her türlü yayın vasıtalarıyla tanıtılan, çeşitli kılavuz bölgelerde denenilen ve öğretmenler, idareciler, teknisyenler, hatta köy muhtarları tarafından kılavuz bölgeler dışında da başarıyla yürütülen kamu oyunca benimsenmiş olan toplum kalkınması hareketine kredi tanımamak her şeyden önce plânı bir bütün olarak görememek demektir ve her şeyden önce en hafif tabiriyle insafsızlık demektir.

Toplum kalkınması bugün Türkiye'de güçlü bir hareket olmuştur, bu hareketi görmemezlikten gelmek miyop görüşlülerin özelliğidir.

Köyden Haber

Devlet ile halkın sıkı işbirliğine dayanan Toplum Kalkınması çalışmaları gittikçe yaygın bir uygulama bulmakta, Köy İşleri Bakanlığınca yürütülen pilot bölge çalışma alanlarının dışına da çıkmaktadır. Muğla'nın Toplum Kalkınması Pilot Bölgesine dahil olmuştan Fethiye ilçesinde de dikkate değer gelişmeler olmaktadır. Bunlardan yalnız Eldirek Emirler Köyünde olup bitenleri burada özetlemekle yetiniyoruz:

Bu köyde 17.9.1964 günü Muharrem Tuncel adında bir yedek Subay Öğretmen işe başlıyor. Okul tek öğretmenlidir. Köy 23 haneden ibaret bir mahalledir. Fakirdir. Dağ köyü olup, hayvancılık ve çok dar düzlüklerde hububat ziraatı yapar. Öğretmen daha ilk günden köyde, köylünün işbirliği ile birşeyler yapmak gerektiğine inanır ve köylüye kendisini sevdirek işe koyulurlar.

Mahallenin içme suyu yoktur. Okulun bahçesi yoktu. Yolları bozuktur; Ayrıca Kınık Emirler mahallesinden çocuklarda Eldirek Emirler Okuluna geliyordu. Bu iki köy arasında ise hiç yol yoktu. Tarla hudutlarından gidiliyordu. Muğla'da Vali ile temas eden öğretmene Vali Şerif Tüten, bu köyün nüfus, uzaklık v.s. bakımdan eksiklerinin ancak birkaç yıl sonra, öncelik sırasına göre programa alınabileceğini söylüyor. «Ancak», diyor. «Köylü bir fedakârlık gösterirse biz yardıma ve işleri bitirmeye mecbur oluruz. Toplum Kalkınması da bu demektir ve Yurdumuzun hızlı kalkınması, her şeyin devletten beklenmesi alışkanlığının yıkılarak, köylünün harekete gelmesine bağlıdır».

Burada Toplum Kalkınması metodu ile başarılan işler şunlardır:

1) Mahalleye modern ve sıhhi bir içme suyu getirilmiştir. Bunun için 23 haneli fakir köy aralarında 1200 lira para toplanmışlar, bunun 750 lirasını Valilik adına Özel İdare veznesine yatırmış ve geri kalanı ile çimento almışlardır. Esas mes-

leği topoğraf olan öğretmen, su projesini çizmiş, kaptajı yaptırmış, yollarını fenne uygun olarak kazdırmıştır. Geriye 550 m. uzunlukta demir boru ile, usta masrafı kalmıştır. Bu masraf da, köylünün Valilik emrine yatırdığı (750) liraya eklenerek su işi ikmal edilmiş, toplum kalkınmasının ideal örneği verilmiştir.

2) Okulun yanında, bir köylü vatan- dağa ait olan 470 M2. genişliğindeki bahçe, Öğretmenin köylüleri iknası ve liderliğiyle, aralarında (600) lira para toplanarak bahçe sahibine ödenmiş ve okula mal edilmiştir. Bahçe düzgün olmadığı için, köylüler sırtlarında küfelerle okul bahçesine toprak çekmişler ve güzel bir uygulama bahçesi yapmışlardır. Bahçe içine bir havuz yapılmış, Atatürk büstünün kaidesi hazırlanmış ve büst ısmarlanmıştır. Bu işleri yaparken köylü, hiçbir resmî makamdan yardım istememiş, kendi başarmıştır.

3) Eldirek Emirler köyünün, ana yola bağlanan yolu ve bu köyle Kınık Emirler arasındaki yol, tamamen köylü çalışmasıyla açılmıştır. Vilâyetten verilen yardım 25 adet dinamitten ibarettir. Bu yolda 23 mükellefi olan Eldirek Emirler köylüleri ile 21 mükellefi olan Kınık Emirler köylüleri, kadını, çocuğu, çocuğu ile severek yollarında çalışmışlar, ekili tarlalarının yola rastlıyan kısımlarını kendi elleri ile biçerek yolu açmışlardır. Her iki köye 5.6.1965 günü giden Muğla Valisi ilk olarak motorlu vasıtayı köye getirmiştir. Kendilerine etraflıca, başarılanın sırrı izah edilmiş, bu çalışmaların civar köylere ve bütün Türkiye'ye örnek olması istenmiştir. Civar köylerden de gelen halk o gün, kalkınmalarının her şeyden önce kendi heyecan ve çalışmalarına bağlı olduğunu yakinen görerek inanmışlar ve çalışmaya başlayacaklarını ifade etmişlerdir.

Yukarıdaki iş ve paralar, büyük ve zengin bir köy için önemli görülmiyebilir. Fakat çok küçük ve fakir bir köy için, toplum kalkınması yönünden büyük fedakârlık manası taşıdığı aşikârdır ve Türk köylüsü, kendisine anlatıldığında, bu yolda heyecanla çalışmaya hazırdır.

Borçlu Sınıf Geçme İşi

Hasan TAN

Borçlu sınıf geçme sorunu, bütünlemlerin yaklaştığı bu günlerde bir çok veliyi yakından ilgilendirmektedir. 1952 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca, o zamana kadar okullarımızda uygulanmakta olan sınıf geçme sistemi değiştirilmiş; üçten fazla dersten bütünlemeye kalma hakkı tanındığı gibi, ayrıca, bütünlemede tek dersten başarımıyan öğrencilerin bir üst sınıfa borçlu olarak geçmesi kabul edilmişti. 11 yıllık bir uygulamadan sonra bu sistem, 25 Kasım 1963 tarihli bir kararla değiştirilmiştir. En çok dört dersten bütünlemeye kalmayı ve bütünlemede yalnız bir dersten başarımıyan öğrencinin bütün derslerden tutturduğu not ortalaması, orta ve dengi okullarda asgari 6, lise ve dengi okullarda da 6.5 olursa o dersten geçmiş sayılması hakkını tanyan bu yeni karar, o zamanın Eğitim Bakanına birçok çevrelerden hayli

şimşeklerin yöneltmesine sebep olmuş, lehte ve aleyhte bir çok sözler söylenmişti. Milli Eğitimde son bakan değişmesi ile borçlu sınıf geçme işi yeniden günün konusu olmuştur. Nitekim 3 Temmuz 1965 tarihli yeni bir kararla, tek dersten sınıf geçme işinde küçük bir değişiklik yapılmıştır.

Her nedense bu yeni kararı, gerek basın gerekse radyo, sanki tek dersten borçlu sınıf geçme sistemine dönülmüş gibi bir anlamda, kamu oyuna yanlış aksettirmiştir. Gerçekte bu son karar, 1963 kararında en çok dört dersten bütünlemeye kalıp da sınav sonu yalnız bir dersten başarı gösteremiyen ara sınıf öğrencilerinin bütün derslerden tutturması lâzım gelen asgari not ortalamasını, yarımşar not indirmiştir. Değişiklik bundan ibarettir. Bütünlemeli öğrencilerin sınava mutlaka girmesi ve bütün derslerden not ortalamalarının da orta-

okul veya lise öğrencisi olmalarına göre en az 5.5 veya 6 olması gerekmektedir. Öğrenci, bu şekilde geçtiği dersten borçlu olmamakta, diğer derslerdeki başarısı dolayısıyla affedilmektedir. Bu kararın basında yanlış akis bulmasına bazıları politik anlam vermektedir.

Sınıf geçmeyle ilgili bu kararlarda dikkati çeken önemli bir husus vardır: 13 yıl gibi bir süre içinde, eğitim verimini geniş ölçüde etkileyen bu karar değişmelerinin, ilmi araştırma bulguları gibi temellere dayanmaması ve Millî Eğitimimizin uzun vadeli hesaplara dayanan bir eğitim görüşü ile yürütülmeye çalışılmaması intibasını yaratmasıdır. Hatta bu hal, önemli eğitim sorunlarının, eğitim teknisyenlerinin değil de gelip giden bakanların kişisel eğilimleri ve politik endişelerinin etkisi altında kaldığı kanısını uyandıracak nitelikte olabilmektedir.

Bu konuda yaptığımız araştırma ve soruşturmada çok dersten bütünlemeye kalma ve borçlu sınıf geçme sistemini getiren 1952 kararının herhangi bir gerekçesini bulmak mümkün olamamıştır. Söylendiğine göre, bu kararın çıkmasında, bir eğitim görüşünden veya eğitim maliyetine ait bir istatistik bulgudan ziyade o zamanki etkili kişi veya kişilerin kişisel problemleri rol oynamıştır.

1963 kararı da bir araştırmaya dayanmamaktadır. Tartışmada ileri sürülen sebepler şunlardır: Çok dersten bütünlemeye kalma ve borçlu sınıf geçme sistemi öğrencileri gevşetmiştir. Daha ders yılı başında hangi dersleri bütünlemeye bırakacağını karara bağlayan öğrenciler çoğalmaya başlamıştır. O yıllarda sınıfta kalma oranı artmıştır. Sistem, öğretmeni büyük bir baskı altında bırakmıştır. Gösterilen bu sebeplere belki daha birçoklarını da eklemek mümkündür. Fakat bunların hepsi ilmi araştırmaların ortaya koyduğu bulgular değil, uslama yoluyla ileri sürülen hipotezlerdir.

Kanaatimizce, her iki sistemin de savunulması veya yerilmesi hususunda bir çok spekülasyon sözler etmek mümkündür. Fıllıyattaki kusurlu uygulama şekliyle borçluluk sistemi, gerçekten, beklenen faydayı sağlayamamış olabilir. Bir kere, bir yukarı sınıftaki ders için temel olacak bir dersten borçlu geçen öğrenci, hem temeli hem de bu temele dayanan yeni dersi beraberce öğrenmek zorunda kalmaktadır. Zaten zayıf olan bu öğrenciye bir ikinci yük daha yüklenmiş demektir. İkincisi, öğrencinin borcunu ödemek için yapacağı çalışma, okulun disiplinli kontrolü dışında kalmaktadır. Öğrenci ne zaman hazırım derse o zaman sınav yapılacaktır. Yani sınav günü de bir çok van etmenlerin etkisinde kalmaktadır. Üçüncüsü, bu sistem, öğretmeni ve öğrenciyi karşı karşıya bırakmaktadır. Hiçbir öğretmen, bir üst sınıfa havalice devam etmiş bir öğrenciyi tekrar bir aşağı sınıfa gönderme sorumluluğunu kolay kolay üstlenmek istemez. Bu önemli psikolojik hasarı altında yapılan sınavın da, tabiiyle, çoğu kere, usulen yapılmış bir sınav olması muhtemeldir.

Bununla beraber, sistemi değiştirmek için sınıfta kalma oranının artmış olduğuna ileri sürmek, yeter bir gerekçe olamaz. Çünkü sınıfta kalma işinde daha bir çok etmenler rol oynamaktadır. Acaba 70-80 kişilik kalabalık sınıfların bunda payı nedir? «Bir müdür bir mühür» tekerlemesini çıkartacak nitelikte okul açma enflasyonu, bundan ne oranda sorumludur? Kalabalık sınıflarda eksik bir öğretim kadrosu ile yürütülen bir eğitimde, gittikçe meslek kalitesi düşürüldüğünden şikâyet edilen öğretmen grubu bunda önemli bir faktör olmaktadır mıdır? Keza, her iki kararın yürürlük yıllarındaki sınıf geçme ve kalmaların millî ekonomiye maliyeti ne olmaktadır? Bu hususta ailenin bir yılda sarfettiği para ve emek ile millî bütçeden çıkan paranın dikkate alınması gerekir.

1952 kararı, eğitim sistemimizde yıl geçme yerine, enerji ve para israfını önlemek için ders geçme anlayışını getirmek hususunda atılmış ileri bir adım olarak düşünülebilir. Yalnız, bu anlayışın uygulanış tarzı, etraflı bir düşünme ve incelemeye dayanmadan konmuş olması muhtemel usuller sebebiyle yetersiz sonuçlar vermiş olabilir. Dolayısıyla, bazı ıslâhatı gerekli kılabilir. Meselâ, bütünlemeye kalma ve borçlu geçme hususunda sınırsız bir hak tanıma yerine, öğrencinin girdiği derslerden farzedelim % 50 sinden geçmiş olması, belli bir toplam not ortalaması tutturmuş olması gibi şartlar konabilir. Keza, borçlu geçme işi ancak bazı dersler için tanınmış bir imkân olabilir. Eğer bir ders bir üst sınıfın dersine temel teşkil eden kademelî bir ders ise o dersten borçluluk hakkı tanınmaz. Ama ders birbiri üzerine inşa edilmeyip de genel bir olgunlaşmayı gerektiriyorsa, yani çocuk eksikliklerini bir üst sınıfın dersi içinde de giderebilecekse (meselâ edebiyat, yurttaşlık, resim, coğrafya gibi konular bu hususta düşünülebilir), o ders için borçluluk tanınabilir. Bir de, öğrencinin borçlu olduğu derse hazırlanma safhasının, kurslar veya başka yollarla okulun disiplinli kontrolü altına alınması ve borçluluk sınavı için belli bir süre sınırı konması lâzımdır.

Anlaşıyor ki, eğitim psikolojisi ve felsefesi bakımlarından sağlam dayanağı olan ve başka ülkelerde tatbikatı bulunan borçluluk sistemi, eğitimimizde kopya bir sistem olarak kalmış ve, ileri sürüldüğüne göre, yararlı olamamıştır. Ama bu, atılmış bir adımın aksi yönüne giden bir karar getirilmesini gerektiremezdi. Uygulamadaki kusur kaynaklarının ve düzeltme yollarının ilmi çalışmalarla tesbit edilmesi lâzım gelirdi. Halbuki böyle yapılmamıştır. Bir bakanlığın, on sene gibi bir süre içinde, ilmi bulgulara dayanmadan, bir karardan diğer zıt yönde bir karara dönebilmesi, eğitim sistemimizde oturmuş, insicamlı bir görüşün olmadığı fikrini yaratmaktadır. Sık sık yön değiştirmek, tabiiyle, ortaya konmaya çalışılan sistem ve görüşlerin gelişip mükemmelleşmesine engel olduğu gibi, hem eğitimde bir keşmekeşlik yaratabilir hem de millî enerji ve para kaybına yol açabilir.

Istanbul Sanayi Nâzım plânı ve Millî Güvenlik Kurulu

Millî Güvenlik Kurulu Başkanına atfedilen bir gazete haberine göre, adı geçen Kurul, İstanbul Sanayiini bugün «içinde bulunduğu keşmekeşten kurtaracak» ve şehir için yeni bir nâzım plânının hazırlanmasına öncülük edecektir. Gerçek mahiyeti iyice bilinmemekle beraber, sayın Millî Güvenlik Kurulu Başkanının bu açıklaması ilk bakışta, imar plânlarının hazırlanma ve onaylanma vetiresini yakından bilinenler için garip bir izlenim yaratmaktadır. Çünkü, Türkiye'de de, birçok demokratik ülkelerde olduğu gibi, imar plânlarının hazırlanması görevi mahallî muhtar idare birimleri olan belediyelere bırakılmıştır. Belediye meclislerinin bu konuda verecekleri kararlar, sadece merkezî idarenin, bu misalde İmar ve İskân Bakanlığının idarî ve sayet kurumu olarak uygulamak hakkına sahip bulunduğu onaylama işleminin konusu olabilir.

Bu durum karşısında, İstanbul sanayi nâzım plânının hazırlanması konusunda, bir başka idarenin, sanki gerçek yetkililerin yerine kaim oluyormuşçasına, ümitler vaadeden bir beyana kaynak teşkil etmesinin bir sebebi olmak gerekir. Hiç şüphe yok ki imar plânlarının hazırlanması, günümüzde, çeşitli kamusal ve özel kuruluşların işbirliğini, yardımını ve gayretini gerektiren çok karmaşık bir vetire hâlini almıştır. Hele İstanbul gibi, uzun plânsızlık yıllarının yaşanabilirlik özelliğini kaybettirmek üzere olduğu bir şehirde, bu işbirliği zorunluluğu daha açık bir şekilde hassedilmektedir. Bu sebeple, imar plânı ile ilgili çalışmalarda stratejik mülâhazalara da yer vermek üzere ilgilileri dinlemek, plân hazırlayıcılarının isabetli kararlara varmalarını kolaylaştıran bir neden teşkil eder.

Bununla beraber, öğrenildiğine göre, Millî Güvenlik Kurulu, sınıflı tesislerin İstanbul'da temerküz etmesini askerî faktörler açısından tehlikeli bulmakta ve mevcut ve bundan sonra şehirde yerleşmek isteyecek tesislerin şehirden uzak alanlarda kuruluş yeri seçmenlerini plâncılara kabul ettirmek istemektedir. Aşırı temerküzün fiziksel ve sosyal sakinlerine stratejik sakinlerinin de eklenmesi İstanbul'da daha fazla sanayi yığılmasını, üzerinde ciddi olarak düşünülmesi gereken bir mesele haline getirmiş olabilir. Bununla beraber, memleketin ekonomik kalkınma çabaları içinde, sanayinin bu yöndeki temerküzünün rolünü esaslı bir incelemeye tabi tutmadan kesin hükümlere varmanın isabetli olmayacağı açıktır. Kaldı ki, İmar ve İskân Bakanlığının Bölge Plânlama Dairesinde bu konularda, ciddi sayılabilecek çalışmalar yapılmaktadır. Sanayiinin memleket yüzüne dağılımını da yakından ilgilendiren böyle çok önemli bir konuda, bu dairede yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlara kulak vermek elbette gereklidir.

FİYAT SAVAŞI

Antoine ZİSCHKA

Nakliye vasıtaları inhisarının, o korkunç silâhının elinden alındığını gören Rockefeller bu sefer fiyat harbi ilân etti.

Deterding derhal mükabelede bulundu, ve büyük mikyasta işe girişti. Rockefeller'in kuyularıyla, arasında Bahrimuhitin azametli genişliği bulunan ve buna mukabil Royal Dutch'un, Felemenk Hindistanındaki madenlerine yakın olan Çinde mücadele-ye başladı.

400 milyon kişilik bir müstehlik ordusuna malik olan bu Pazardan Standard Oil bir fiyat mücadelesi neticesinde Rusları taretmiş ve orayı kendi malikânesi ittihaz etmiştir. Oraya yerleşince, piyasayı, maliyet fiyatından daha ucuz fiyatla petrole boğdu. Bedava olarak tahminen sekiz milyon lâmba tevzi etti.

Çinliler bu lâmbaları aldılar ve fakat içinde Deterding petrolünü yaktılar. Çünkü Deterding de piyasaya kendi petrolünü yığmış, o da delicesine ucuz fiyatlarla satıyor, fakat kuyularının yakınlığı dolayısıyla, ne de olsa, Amerikalılar kadar zarar etmiyordu. Amerikalılar giriştikleri bu mücadelenin masraflarını, zararlarını telâfi edebilmek için Avrupada petrol fiyatını arttırdılar. Sonunda, Deterding, mükemmel surette para kazandı. Standard Oil keza.

Rokfeller. Amerikada petrol fiyatını artırdı. Amerika halkı, petrolü Çinli'lerden bir misli fazla fiyat mukabilinde satın almağa mecbur oluyordu. Bu hal, Amerikalıların partiyi kaybetmelerini intaç etti.

Deterding, delice bir cesaret göstererek, mesleğinin en dâhiyane fikrini tatbik etti, sessiz, sadasız, Amerika sermayedarları ve Standard'ın düşmanlarıyla birleşti, Floridada ve Amerikanın başka taraflarında petrol şirketleri tesis etti. Rokfeller bütün düşmanlara karşı mahfuz zannettiği Amerika piyasasında yüksek fiyatla petrol satarak Çindeki zararlarını telâfi etmeğe uğraşırken, Deterding'in sarnıçlı gemileri Newyork limanına demir atıyor ve İngiliz petrolü, düşman malikânesinin hariminde satılıyordu. Deterding de Çindeki zararlarını Amerikada telâfi ediyordu.

Standart Oil bu vaziyet karşısında o kadar şaşırdı ki, hiç bir harekete cesaret edemedi. Deterding'ini becerikli adamları, Amerika efkârı umumiyesini hazırlamış, Akrbold'un mahut mektuplarının neşredilmesi, törstler hakkındaki kanunları şiddetlendirmek isteyen hükümetin, Rokfeller'e karşı mücadele açması, Standard'ın vaziyetini sarsmıştı. Deterding vakit kaybetmedi. Amerika mehafiline, Royal Dutch şirketi hisseleri dağıttı ve her tarafta kendisine dostlar peyda etti. Yirmi sene, Amerika Mütehit hükümetleri, Standardın vesayeti altında yaşamıştı. Şimdi aksülâmel başlıyordu. Rokfeller'in idare tarzı haşın ve hoyrat olmasına mukabil Deterding'in sistemi yumuşak ve ihtiyath hareket etmekte. Sülâlesinde büyük seyyahlar, kâşifler, uzak sefer kapitanları bulunan Deterding'in yanında öyle bir hassa vardı ki, babası şarlatan, kendisi aslında bakkal olan Rokfeller de bulunuyordu.

Standard'ın adamları, terbiyesiz esnaftan başka bir şey de-ğillerdi.

Halbuki Deterding'in adamları politikacı ve «İmparatorluk kuran» kimselerdi. Şimdi, ellerinde para da vardı. Az zamanda şubeler her tarafa yayıldı. Bahrimuhit sahillerine, yeni Meksiko-ya, Dakota'ya ve Nevada'ya kadar uzandı.

Deterding'in Asya arazisindeki istihsal masrafı Standard Oil'in masrafına nazaran çok azdı. Standard Oil, iptidaf bir hayvan halinde teşkil edilmiş, her birisi kendi imtiyazına sahip hücrelerden mürekkep bir tröst idi. Standard şirketlerinden her birisi hem kuyusunu kazıyor, hem petrolünü tasfiye ediyor, hem satıyordu.

Deterding'in teşkilâtı ise büsbütün başka idi. Mensubu olan şirketlerin hepsi kendi ihtisas şubesi dahilinde çalışır: birisi yalnız satışla meşgul olur, birisi kuyu açar, bir üçüncüsü münhasıran sınaî işlere bakardı. Fazla olarak Deterding'in elinde, tecrübeli, malûmatlı, her lisana vakıf, insan ruhundan mükemmel anlıyan güzide memurlar vardı.

Rokfeller'in gizli memurları, fabrikalara kundak sokmak, Pipe - Line'leri tahrip etmek, siyasi adamlara rüşvet dağıtmak ve çok iyi malûmat elde etmiş olan gazeteleri susturmaktan başka bir işe yaramıyordu.

Fiyatların Amerika piyasasında düşüncesizce indirilmesi Rokfeller'in müthiş bir hatası oldu.

Deterding bundan istifade etti. Az bir zaman sonra, Amerikada muazzam petrol kuyularına sahip oldu. Bu kuyuları bizzat işletti. Rokfeller gibi kendisine ait Pipe - Line'ler inşa ettirdi ve fazla olarak elinde Samüel'in şarnıçlı gemileri de vardı.

Standard Oil, bizzat kuyu işletmeği lüzumsuz addediyor, nakliyat ve fiyat inhisarı elinde olduğunu ve bu sayede bütün ufak müstahsilleri avucunun içinde tuttuğunu düşünerek bizzat işletme tarzının muhtemel tehlikelerine girmek istemiyordu.

Halbuki ufak müstahsiller, şimdi kurtarıcı telâkki ettikleri Deterding'e sığınmağa başlamışlardı.

Bugün, Deterding, piyasada müstesna evsafiyle tanınmış olan Kaliforniya petrolünün hemen hepsine sahip bulunmaktadır. Bugün Standard Oil, hattâ Amerikada bile, eski hâkimi mutlak değildir.

Deterding'in Amerikadaki vaziyeti çok çabuk kuvvetlenmiş- ti. Standard'ın daimi surette tahsisat vermekte olduğu Cumhuriyet Fırkasının rakibi olan Demokratlara tahsisat ayırdı. Şirketinin yüzde kırk üçünü Birleşik Hükümetler arazisinden temine muvaffak oldu. O kadar ki, — Standard Oil, reisliğinde, ihtiyar Rokfeller'in yerine gelen Walter Teagle. İngilizleri, «Amerika topraklarındaki petrol cevherlerini boşaltmağa azmetmiş» olmakla itham etti.

Amerikalılar telâşa düşmüşlerdi.

Dahiliye Nezareti Jeoloji dairesi, 1922 senesinde neşrettiği bir raporda şu mütaleayı beyan ediyordu : «Amerika Birleşik Hükümetleri» dünyanın diğer memleketlerine nazaran iki misli fazla petrol istihlak etmektedir. Halbuki Amerika toprağındaki petrol miktarı bütün dünyadaki petrol mevcudunun yüzde yedisihi teşkil eder. Bu vaziyet 18 sene sonra, bütün mevcut petrolu- muzun tükenmesini intac edecektir. Diğer memleketler ise, iki yüz sene devam edecek miktarda petrole sahip bulunmaktadırlar.»

«Sinclair Consolidated Oil» şirketi reisi Mösyö Requa da nüfus başına istihlak edilen petrol miktarının İngiltereye nazaran yirmi misli fazla olduğunu ve Amerika petrolünün 17 ilâ 23 seneden fazla devam edemeyeceğini ileri sürmüştü.

Demek oluyor ki, 1940 senesine doğru Amerika, muhtaç olduğu tekml petrolü Deterding'den almak mecburiyetinde kalacaktı.

Bunun ezere yeni petrol muntıkalarına doğru bir hücumdur başladı. Fakat Amerikalılar her gittikleri yerde karşılarında İngilizleri buluyorlardı. «Standard Oil» memurlarından biri, Filistin'de petrol aramasına kalkıştı, tevkif ettiler.

İranda ve Mısırdaki aynı hal vaki oldu.

Deterding, petrol müstahsili olan memleketlere kredi açarak, o memleketlerde ecnebilerin petrol araması yapmalarını meneden kanunlar tanzim ettirmişti.

Bittabi, hiçbir ecnebi, ne Hindistanda, ne İranda, ne Birman- yada veya Ugandada, ne Avusturalyada, ne de Fransız Afrikası, Meksika, Yeni Gine ve Felemenk Hindistanında petrol arayamaz olmuştü.

Bütün mühim petrol muntıkları Amerikalılara kapanmıştı. Petrol mevcudunun tükenmesi ihtimali bütün cihana musallat bir heyulâ haline geldi. Yalnız Amerikayı değil, bütün dünyayı istilâ eden bir fikri sabit oldu.

1913 Eylülünde (Mühendis Dizeli ortadan yok edenler, hareketlerinden dolayı bugün nedamet etmektedirler.

O tarihte, Dizel motorünün mucidi, petrol motorlerinin tekniğinde bir ihtilâl yaratacak olan bu adam, benzine ihtiyaç göstermeden sadece ham petrolla işliyecek olan maknenin muhterli — o tarihe kadar ham petrolun pek o kadar kıymeti yoktu —

ihira beratlarını mevki istifadeye koymak için İngiltereye hareket etmişti.

Fakat oraya ulaşamadı, Anvers ile Harviç arasında, Mans Denizinde, esrarengiz bir surette kayboldu. Beraberinde bulunan birçok plânlara ve hesaplar da kendisiyle beraber ortadan kaybolmasaydı intiharına hükmedilebilirdi.

Dizelin ölümü, bu petrol dramının birçok noktaları gibi bugüne kadar esrarını muhafaza etmiştir.

Acaba petrol kralları, kendisinden haklı olarak korktukları için ve benzin fiyatlarında bir düşüklük vukua gelmesinden endişe ettikleri için mi Dizeli yok ettiler? Yoksa bu cinayete otomobil sanayiine ait menfaatlerin müdafaası mı sebep oldu? Yoksa kömür madencileri mi işe karıştı? Bir İngiliz casusu, bu hâdise faillerinin, Dizelin mesaisinden korkan «petrolcular» olduğunu katıyetle söylemiştir.

Bu teknik ihtilâlcı yaşasaydı, Şimdi ne keşiflerde bulunmıyacaktı! Gerçi, Dizelin yaptığı motörler, bütün dünyada, mükemmel surette işliyor. Hattâ bugünkü gün, tayyareler için bile Dizel motörleri imal edilmektedir. Fakat bizzat Dizel, daha başka şeyler vücuda getirmeyecek miydi? Ne çare; artık iş işten geçmiş, adam ölmüştür.

Petrol krizi heyûlâsıyla şimdi başka mücadele edenler var. Kraling'in, ham petrol istimalinin tesadüfen keşfi tarihindenberi, % 60 nisbetinde verimi olan bu madde için 3000 den fazla tasfiye metoduna ait ihira beratı istihsal edilmiştir. Petrolün istimali, mütemadiyen tekâmül etmekte olduğu halde gene gayrikâfi görülmekte ve petrol sanayicileri bundan acı acı şikâyet etmektedir. Amerikalılar, petrolarını 150 Atmosferlik bir tazyik ve 450° hararet derecesi ile tasfiye ederek % 80 kâr temin ediyorlar.

Fakat kimya sahasında yapılan keşifler, otomobil sanayiinde vücuda getirilen ilerleme ile boy ölçüşmekten henüz pek uzaktır.

1933 senesi bîdayetinde, 27 milyonu, en az petrol mevcudüne sahip olan Amerikada bulunmak şartıyla 36 milyon tane otomobil ve kamyon satılmıştır. Aynı zamanda Amerikadaki benzin ihtiyacı, senede 60 milyar litreye balığ olmuştur. Almanyada, Doktor Bergius usulüyle doğrudan doğruya kömürden, çok fazla miktarda «Leuna» esansı istihsal ediliyor. Ve tortulardan benzol çıkarılıyor. Bundan on beş sene evvel hiçbir kıymeti olmayan bu madde bugün otomobiller için en mükemmel yakıttır ve en iyi cins benzinden daha pahalıdır.

Fransada bütün benzinlere patatesten ve tahta kırntılarından istihsal edilmiş alkol ilâve edilmektedir. 1933 Berlin otomobil sergisinde, motördeki hususî tertibat sayesinde, odunla işliyen bir otobüs vardı. Bu cins bir yakıtın maliyet fiyatı, benzinden altı defa daha azdır. Kireç ve kok kömürü ile istihsal edilen Karbür dö aKlyom'dan da alkol yapılmakta ve bu alkol yakıt olarak kullanılmaktadır. Bununla beraber, bütün dünyadaki motörlere kâfi gelecek miktarda yakıt gene bulunamıyor.

Bugünkü gün, bu motörlerin ekserisi çalışmıyor. Bunların çalışmaya başlamasıyla beraber, petrol madenleri mücadelesi daha şiddetle yeniden patlayacaktır.

Amerikalılar, uzun müddet, kendi petrol madenlerini bitip tükenmez zannediyorlardı. İngilizler gibi ihtiyathı davranamadılar. İstihsallerinin fazlalığı sayesinde dünya istihsalâtının yüzde 76 sına kadar yükseldiler. Fakat şimdi, sahip oldukları milyarlar, İngilizlerin elinde bulunan hazineleri ele geçirmelerini ve dünya petrol mevcudunu elde etmek yarışında üstün gelmelerini temin edemez. Benzine lüzum hissettirmiyen motörler yapmayı ihmal ettiler ve şimdi, Dizel motörleri imalinde en yaya kalan Amerikalılardır. Halbuki bu çareye baş vurmaları icap ederdi.

Ve günden güne Amerika petrol sanayicilerinin vaziyeti kötüleşiyor, semelerdenberi hal çareleri arıyorlar.

Reisicumhur Harding : «Biz vaktimizi, dünyaya insanlık derisi vermekle geçirirken, İngiltere, dünya iktisadının anahtarı demek olan petrol hazinelerini ele geçirmekle meşguldü diyor. Ve... Deterding, bu sözleri kemali edeple dinledikten sonra, yeni kaleler zaptetmek üzere gene yoluna devam ediyor.

Kaliforniyadaki ve Teksastaki vaziyetini genişleterek, Meksikaya atlıyor. Marküs Samüel para işlerini idare ediyor. Deterding, siyasî kısımla meşgul, 1918 de her şey hazırlanmıştır. Peşinen iki milyar tediye ederek Royal Dutch, muazzam imtiyazlara aynı azamette malzemeye, sarmıçlı vapurlardan mürekkep bir filoya ve bir de «şef» e sahip bulunan «Mexican eagle» şirketini

satın alıyor. Bu «Şef» Meksikada, Amerika Müttehit hükümetlerinin, yani Standard Oil'in siyaseti aleyhinde ihtilâller tertip etmekte çok tecrübe sahibi bir adamdır.

Bu şefin ismi Pearsan'dır. Entelicens Servis adamlarından bir kaçının samimi dostu olmakla beraber bir Deterding ehemmiyetini haiz değildir. Fazla olarak Petrolunu hem İngilizlere, hem Amerikalılara satmıştır. Bu adamı sıkı muhafaza edebilmek için Lord Cowdray yapıyorlar ve Vestminster'e gönderiyorlar.

Ve şimdi Deterding, Venezüela'dan ve Panamadan dolaşarak Müttehit Hükümetlerin cenup ve garp petrollerini, Meksika, Honduras ve Kolombiyadaki madenlerini kâmilan eline alıyor. Ve Vaşington'un Standard Oil'in hayret ve korkudan ağızları açık kalıyor, Deterding şimdi Amerikanın etrafında âdeta bir zincir çevirmiştir, (Mexican Eagle) i satın almak suretiyle «cehenne mi» plânını yıldırım süratiyle ikmal etmiştir.

Amerikanın her tarafında, yeniden tehditkar sesler yükseliyor. Ayan meclisinde azadan biri «İngilterenin hedefi, istikbal harbinde, bütün muvaffakiyet ihtimallerini petrol sayesinde kendi tarafına toplamaktan ibaret değil, belki aynı muvaffakiyet ihtimallerini rakiplerinin elinden almaktır. İngiltere, Müttehit Hükümetlerin kaynaklarını azaltmak için hesaplı bir şekilde hareket ediyor» diyor.

Vaşington bütün vesaitiyle çalışmaya başlıyor. Orta Amerikanın bütün küçük hükümetlerinde ihtilâller patlak veriyor. Kosta Rika'da Amerika bahriyelileri, İngilizlere imtiyazlar veren Reisicumhur taburlarına karşı açıkça mücadelelere girişiyorlar.

Meksikada da ihtilâl alıp yürüyor.

Bu arada 1921 de, İngiltere ile Amerika arasında bir harp çıkmasına ramak kalıyor.

Bilhassa Meksikada, Amerika ve İngiltere menfaatleri, inanılmaz bir şiddetle birbirini aleyhine yürüyor.

SÜMERBANK

BANKACILIK VE SANAYİ KOLLARIYLA MEMLEKET HİZMETİNDE

A GENEL İLAN

(Basın A/1057) - 372

Grev Hakkı Üzerinde Düşünceler

Cahit TALAS

I

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanununun yürürlüğe girmesi iki yıla yaklaşmıştır. Bu devre içinde memleketimizde Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt alanında, üzerinde çeşitli yönlerden düşünülmesi gereken hadise cereyan etmiştir. Geri kalmış bir toplumda «grevi, mevcudiyeti bilinen fakat çok nâdir hallerde başvurulmuş bir hak olarak cereyan edecek bir hadise» şeklinde kabullenmek şüphesiz çok iyimser bir tahmin olurdu. Böyle bir durum dünyanın pek az memleketine, ve, çok uzun tecrübe, zahmet, sıkıntı ve düşünme yıllarından sonra nasip olmuştur. 1962 yılından bu yana Türkiye'de 90'a yakın grev ilân olunmuştur. Bu grevlerde kaybolunan iş gün sayısı 225 bin kadardır. Toplumun sağlığını ve emniyetini yakından ilgilendiren grevler ise hükümet müdahalesi ile durdurulmuş ve Yüksek Uzlaştırma Kurullarının aracılığı ile anlaşmalara ulaşılmıştır.

I. Kapitalist ve Sosyalist Sistemlerde Grev:

Grev hakkı esas itibarıyla tıpkı sendika hakkı ve hürriyeti gibi kapitalist iktisadî sistemin bir yaratığıdır. Var oluşunun ve bir hak olarak kabul edilmesinin sebebi, işçilere, devletin sermaye emek münasebetlerine yaptığı müdahalelerle tesis etmiş olduğu normların dışında ve üstünde çalışma şartları sağlamakta bir müzakere kudreti dengesi rolünü ifa etmesidir. Emek, sermaye münasebetlerine devlet müdahalesi yerine bu münasebetlerin düzenlenmesini tarafların sorumluluklarına bırakmayı tercih eden iktisadî ve siyasî rejimlerde toplu sözleşme ve grev müesseseleri, gelirin, istihsalın muhtelif faktörleri arasında âdil ölçüler içinde dağılmasının başlıca vasıtalarından birini teşkil eder.

Buna mukabil bütün iktisadî hayatı merkezî bir plânın sevk ve idaresinde bulunan işletmelerin sevk ve idaresinde işçilerin söz sahibi bulunduğu belli bir ölçüde kâra iştirâk sisteminin kabul olduğu bir düzen içinde kapitalist sistemin mantığından hareket etmek ne dereceye kadar isabetli olmuştur? Bu, geçen iki yıllık bir tecrübe devresinden sonra üzerinde durulmaya değer bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

resine bağlamış, başka bir deyimle bütün istihsal mallarını devlete mal etmiş totaliter sosyalist iktisadî sistemler içinde, toplu sözleşme ve grev hakkı sistemin mantığının tabii bir sonucu olarak fonksiyonunu ve muhtevasını yitirmiştir. Bu nitelikteki toplumlarda sendika nasıl klasik anlamı içinden çıkmış ve, devletin ve rejimin, resmî iktisadî ve sosyal politikasının bir çarkı olmuş ise, toplu sözleşme ve grev hakları da merkezî plânın tesbit etmiş olduğu ve emredici mahiyet arzeden istihsal, istihlâk ve gelir dağılımı kuralları içinde anlamsız bir hâle gelmiştir. Bu sebepten ötürüdür ki totaliter sosyalist iktisadî sistemler içinde toplu sözleşme, grev hakkı ve hürriyetinin mevcudiyeti bahis konusu olmamaktadır.

II. Karma Ekonomilerde Durum

Fakat iktisadî sistemi karma bir sistem olan ve aynı zamanda iktisadî kalkınmasını bir plâna bağlamış bulunan memleketlerde ve özellikle Türkiye'de, Toplu Sözleşme ve grev hakkı ve müesseseleri yukarıda kısaca değindiğimiz iki zıt sistemin ortasında yer almak mecburiyeti ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü mesele çeşitli yönlerden tartışılmaya ve üzerinde düşünmeğe değer bir mudillik arz ediyor.

Memleketimizde 1961 Anayasası ile bir hak ve hürriyet olarak tanınan ve 1963 Kanunu ile tanzim edilen Toplu Sözleşme ve grev müesseseleri esas itibarıyla kapitalist bir iktisadî sistemin emek-sermaye münasebetleri içinde düşünülmüş ve Türkiye ekonomisinin geniş ölçüde ve özellikle sınaî sektörde devletin sevk ve idaresinde bulunmakta olduğu gerçeği, Kanunun tedvini zamanında gözönünde bulundurulmamıştır. Devletin özel bir müteşebbis gibi hareket etmeyeceği, devletin önemli bir iş kolunda lokavta gitmeyeceği,

devletin elinde bulunan işletmelerin sevk ve idaresinde işçilerin söz sahibi bulunduğu belli bir ölçüde kâra iştirâk sisteminin kabul olduğu bir düzen içinde kapitalist sistemin mantığından hareket etmek ne dereceye kadar isabetli olmuştur? Bu, geçen iki yıllık bir tecrübe devresinden sonra üzerinde durulmaya değer bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Devletin bir özel müteşebbis gibi hareket etmediği, grev rakamlarının kısaca tahlili ile de belli oluyor. Bugün Türkiye'de çalışma mevzuatının kapsamına giren işçilerin sayısı yuvarlak rakamlarla 950.000 civarındadır. Bunların yalnız 300.000 kadarı kamu sektörü ile iktisadî devlet teşekküllerinde çalışmaktadır. Devlet sektöründe 261 bin işçiyi kapsayan 230 Toplu İş Sözleşmesi yapılmıştır. Buna mukabil özel sektör de yalnız 171 bin işçiyi kapsayan 802 toplu iş sözleşmesi yapılmış bulunmaktadır.

Grevlere gelince 90 kadar grevden yalnız 1'i devlet sektöründe ilân olunmuştur. Devlet sektöründen lokavt yapılmamıştır. Bu rakamların ifade ettiği mâna, toplu sözleşme müessesesinin geniş ölçüde devlet sektöründe işlediği ve bu sebepten ötürü de devlet sektöründe ücretlerin ve diğer menfaatlerin özel sektördeki seviyenin üzerine çıkma eğilimi göstermeğe başladığıdır. Bunun yanında diğer bir keyfiyet de, devlet sektöründe bazen ekonominin bugünkü ödeme takatının üstündeki ücret taleplerine çeşitli mülâhazalarla ve birçok hallerde devletin iktisat dışı müdahalesiyle mukavemet edilmeyecek bölgeler ve bir kısım iş kolları arasında ücret dengesizliklerinin ortaya çıkmış bulunmasıdır. Bu durumun tek istisnası devlet sektöründe bulunan her türlü madenlerdeki ücretlerin seviyesidir. Binaenaleyh Toplu Sözleşme Müzakerelerinde müzakere kudreti dengesi devlet sektörü aleyhine bozulmuş bulunmaktadır. Bu durum Türkiye'nin sayısız paradokslarından bir yenisidir.

III. Plân ve Grev

Türkiye ekonomisinin karma karakterinin tabii bir icabı olarak Türkiye'nin Birinci Beş Yıllık Plânı ve tabiatıyla onu takip edecek plânlar esas itibarıyla kamu sektörü ve özel sektör bakımlarından iki ayrı nitelik taşımaktadır. Özel sektör bakımından plân esas itibarıyla özendirici, teşvik edici ve yol gösterici ortam

hazırlayıcıdır. Emredici bir karakter taşımamaktadır. Buna mukabil kamu sektörü bakımından plân emredici bir niteliği haizdir. Bu sektör için her yıl yapılacak yatırımların miktarı, bu yatırımlardan beklenen hasıla ve yapılması gereken tasarruflar, kullanılacak işgücü ve bu işgücüne ödenmesi gereken ücret ana hatları içinde belli edilmiştir. Binaenaleyh kamu sektörü bakımından beş yıllık plân belli bir ölçüde iktisadî hayatın sevk ve idaresini elinde tutan merkezî plânların niteliğini haiz bulunmaktadır. Böyle olunca bu sektör için ve özellikle bu sektörün toplum hayat ve menfaatleri ile yakından ilgili kolları yönünden grev hakkının, sistemin mantıkî açısından ele alınması icap eder. Böyle yapılmadığı takdirde plân bakımından kamu sektörünün emredici karakteri geniş ölçüde ihmâl uğramak tehlikesi ile karşı karşıya gelebilir.

IV. Modası geçmekte olan bir vasıta

Bir hak ve hürriyet olması bakımından şüphesiz grev üzerinde siyasi rejimi demokratik ve iktisadî sistemi kapitalist veya karma olan memleketlerde bir tartışmanın açılması mümkün değildir. Ancak yukarıda değindiğimiz gibi karma ekonomilerde kamu sektörü için grev hakkının özüne dokunmaksızın yeni bazı buluşlara ve gelişmelere ihtiyaç vardır. Türkiye bu ihtiyacı zamanla daha çok duyacaktır. Bununla beraber bir bütün olarak mülâhaza edildiğinde, grev, vaktiyle Nehru'nun da işa-

ret ettiği gibi modası geçmekte olan ve kapitalist iktisadî sistem değiştiği veya bu sistemin yerini, devletin iktisadî hayata müdahalesine muhtelif ölçüler içinde yer ve imkân veren yeni sistemler aldıkça, emek ve sermaye münasebetlerinde bir denge unsuru olmak ve gelirin âdil ölçüler içinde dağılımını sağlayan vasıtalarından başlıca olmak vasfını yavaş yavaş yitirmektedir. Bugün memleketler ve özellikle gelişme halinde bulunan memleketler için asıl üzerinde durulması gereken mesele bir ücret politikasından çok bir gelir politikası şeklinde tezahür etmektedir. Gelir politikası bütün halkı kapsar ve bu politika içinde ilk mesele istihdam yaratmaktır. Herkese bir gelir sağlandıktan sonra çeşitli yollarla âdil gelir dağılımı meselesi ele alındığında grev hakkı da bu dağılımda diğer vasıtalarla birlikte -eğitim, müterakki gelir vergileri, sosyal güvenlik, sistemleri, kazanılmamış bazı gelirlerin toplama mal edilmesi vesaire-kendi rolünü ifa eder. Bütün iktisadî üretim mallarını kamuya mal ederek grevi anlamsız kılmak yerine insanın temel haklarına ve hürriyetlerine değer veren bir siyasi rejim içinde devlet, sermaye ve emeğin işbirliği yolu ile âdil gelir dağılımını sağlamak geleceğin sosyal politikası olarak görünmektedir. Hür dünyanın sosyal politikası bu istikamette gelişmektedir. Türkiyede böyle bir politikaya ayak uydurabildiği ölçüde grevi yalnız varlığı bilinen bir hak olarak muhafaza eylemek yoluna girmiş olabilir.

siteler Kanununa tâbi bulunmaları kanunda öngörülmüştür.

İstihdam Şekilleri :

Yeni Kanun Devlet memurlarının üç şekilde istihdam edilebileceğini belirtmektedir. Asli ve sürekli görevler de devamlı olarak vazife gören «memur»lardan başka, memlekette yapılması kabil olmayan özel bir ihtisas eğitimi gören kişilerin «sözleşmeli personel» olarak ve belirli ve geçici bir süre için devlet hizmetinde bedenen istihdam edilen kişilerin de «yevmiyeli personel» olarak isimlendirildiği kanunda açıklanmıştır. Bu üç statü dışında personel istihdamı ise yasaklanmış bulunmaktadır.

Sınıflar :

Kanunun getirdiği önemli bir yenilik devlet memurlarının «müşterek yetiştirme ve meslek niteliklerine göre» sınıflandırılmalarında belirlemektedir. Önemli kararların alınmasında ve idari görevlerin en yukarı kademede yerine getirilmesinde başlıca sorumluluğu yüklenen sınıf, idareciler sınıfı olacaktır. Müsteşarlar, genel sekreterler, genel müdürler, daire başkanları ve yardımcılığı gibi görevleri ifa edenler muhtemelen yöneticiler sınıfını teşkil edeceklerdir. Buna karşı yukarı kademelerde alınmış kararların uygulanması ve bu kararlarla ilgili alt kararların alınması foksiyonunu ifa eden sınıf ise «icracılar» olarak adlandırılmaktadır. Daire müdürleri, şube şefleri gibi hizmetliler muhtemelen bu sınıfa dahil edileceklerdir. Karar sorumluluğu olmayan ve yalnızca büro hizmetlerini görenler, yeni kanunda büro sınıfı sayılmaktadır. Daktiloların, evrak memurları gibi memurların bu sınıf kategorisine dahil edilecekleri söylenebilir.

Bu üç temel sınıf dışında, Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki 224 sayılı kanunda öngörülen sağlık personeli ve yardımcı sağlık personeli ile bilimsel, teknik, meslekî ve diğer sınıfların kurulabileceği Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinde açıklanmıştır.

Sınıf tüzüklerinin malî yılbaşından yani 1 Mart 1966 tarihinden önce çıkarılması zorunlu olmakla beraber, kurumların sınıf tüzükleri ile ilgili tekliflerini de 23 Eylül 1965 tarihine kadar Devlet Personel Dairesine bildirmeleri gerekmektedir.

Devlet Memurları Personel Rejimi

Adnan GÜRİZ

23 Temmuz 1965 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan 657 sayılı «Devlet Memurları Kanunu» denebilir ki bir kanunlar mecmuası hüviyetini taşımaktadır. Gerçekten, memurlarla ilgili, Memurin Kanunu, Maaş Kanunu, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhid ve Teadülü hakkındaki «Barem Kanunu» ile Emekli Sandığı Kanununun bazı hükümleri aktarılmış, buna yeni bazı esaslar katılmış ve böylece «Devlet Memurları Kanunu» vücut bulmuştur.

Kanun, devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevlerde çalışanlar ve genel bütçe ile katma bütçelerden veya döner sermayeli kuruluşlardan, ya da kefalet sandıklarından aylık alanlar hakkında uygulanacaktır. Hâkim ve Savcılarla, subay ve astsubaylar bu kanun hükümlerine tâbi tutulmamıştır. Çünkü Ana yasa bunlar hakkında özel hükümler tesbit etmiştir. Üniversite üyeleri ile yardımcılarının da malî hükümler dışında kendi kanunlarına yani Üniver-

Yeni kanunun getirdiği önemli bir yenilik, devlet memuru olmak için ortaokul, eğer bulunmazsa ilk okul mezuniyeti şartını koyması ve ilkokul mezunu olmayan devlet görevlilerinin kanunun yayınlandığı tarihten başlayarak en geç 5 yıl içinde ilkokul mezuniyet diplomasını alması mecburiyeti koymasındır. Bu duruma göre, 23 Temmuz 1970 tarihine kadar ilk okul bitirme imtihanlarını kazanamayanların görevlerine son verilmesi icab etmektedir.

Bundan başka, devlet memuriyetine, yani daha önce izah edilen sınıflardan herhangi birine atanmak için 18 yaşını bitirmesi şartı muhafaza edilmekle beraber, bir meslek ve sanat okulunu bitirenlerden en az 15 yaşını doldurmuş olanların da, Asliye Hukuk Mahkemesinden kazai rüşt kararı almak şartı ile devlet memurluğuna atanabilecekleri yeni kanunla kabul edilmektedir.

Bir Sınıftan Başka Bir Sınıfa Geçme :

Devlet memurlarının kendileri için tesbit edilen sınıftan daha yüksek bir sınıfa geçmelerine cevaz verilmektedir. Bunun kabiliyetli devlet memurlarına yükselme ve ilerleme imkânı sağlayacağı nitelik taşıdığında şüphe yoktur. Ancak bir sınıftan diğer bir sınıfa atlayabilmek için memurun sınıf tüzüklerinde tesbit edilen niteliklere ve şartlara sahip olması ve ayrıca açılacak yarışma sınavlarında veya yarışma seçmelerinde başarı kazanması lüzumludur. Yönetici sınıfına girebilmek için, memurun üniversite veya yüksek okul mezunu olması gereklidir. Şu halde bu tahsil şartına sahip olmayan bir görevlinin icracı sınıftan yönetici sınıfa geçmesi mümkün olmayacaktır.

Dereceler :

Kanunda belirtilen sınıfların derecelere ayrılması yoluna gidilecektir. Hersınıfta kaç derece bulunacağı tüzüklerle tesbit edilecektir. Bununla beraber hizmetin mahiyeti gerektiriyorsa tek dereceli sınıf ihdası da kabul olacaktır. Sınıf içinde derece yükselmesi, «görevin önem ve sorumluluğu ile ilgili bir yükselme» adımı olarak kanun koyucu tarafından tarif edilmiştir. Bu şekliyle derece terimi barem derecesinden farklı, bir nitelik taşımaktadır. Çünkü derece basit bir aylık artmasından tamamen farklı bir mahiyet taşımaktadır. Derece

yükselmesi için memurun «yeterliliğinin tesbit edilmesi veya yarışma sınavında» başarı kazanması lâzımdır.

Kademeler :

Sınıf derecelerinin kademelere ayrılmasını kanun öngörmektedir. Kademe unsuru daha çok kıdem unsuruna dayanan bir ilerleme olarak vassıflandırılabilir. Her sınıfın her derecesinde kaç kademe bulunacağının tayinini kanun koyucu tüzüklere bırakmıştır. Kademe ilerlemesinin başlıca şartları şunlardır : 1 — Memur bulunduğu kademede en az bir yıl çalışmış olmalıdır. 2 — O sene için olumlu bir sicil almış olmalıdır. 3 — Bulunduğu derecede ilerleyebileceği bir kademe bulunmalıdır. Kademe ilerlemesinde derece ilerlemesinden farklı olarak görevin öneminin ve sorumluluğunun artması gerekli değildir.

Sabit Kadro sistemi :

Yeni kanunun getirdiği en önemli özelliklerden birisi kadro konusundadır. Halen mevcut uygulamada bir kısım istisnalar dışında kadroların şahsa tabi tutulması esası caridir. Halbuki yeni kanun kadroları görev yerlerine sıkı sıkıya bağlamaktadır. Bu hususu belirten 33 üncü maddede «devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği, bütün görevler için görev yerleri belirtilerek, kadrolar tesbit olunur» denilmektedir. Ayrıca bu kadrolara atanan memurların başka yerlerde çalıştırılmayacağı esası da kabul edilmiş bulunmaktadır. Halbuki bazı özel memurlar kanunlarında ve Memurin Kanununa ek 5439 sayılı kanunun 3 üncü maddesinde» bakanlar, merkez ve iller teşkilâtında aylıkla çalışan herhangi bir memuru, tayinindeki usule göre, yapılması o bakanlığa ait bir iş için, orada bakanlık teşkilâtı ve boş vazife bulunup bulunmaması ile kayıtlı olmaksızın, kadrosu ile yurd içinde dilediği yerde çalıştırabilirler» denilmekteydi. Yukarıda izah edilen hüküm bu yetkiyi kanunun yürürlüğe gireceği 1 Mart 1966 tarihinden itibaren kaldırmaktadır. Böylece, bir bakanın meselâ bakanlık müsteşarını veya bir genel müdürü taşrada herhangi bir tali vazifede çalıştırması önlenmektedir. Bununla beraber her görev için gerekli sabit kadronun tesbitinin uzun ve vovucu çalışmayı ve ihtisası gerektiren bir iş olduğunun da hatırdan çıkarılmaması gerekir. Bu konuda verilecek aceleci ve hazırlıksız kararlar devlet

hizmetlerinin görülmesinde önemli aksaklıklar meydana gelmesi neticesini de doğurabilir.

Kadroların tesbiti işi, ilgili kurumun, Maliye Bakanlığının ve Devlet Personel Dairesi yetkili temsilcilerinin «birleşik kararı» ile olacaktır. Tesbit işinin bitirilmesinden sonra da, genel ve katma bütçeli bütün personel için «Genel Kadro Kanunu» Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılacaktır. Kadrolarda değişiklik yapılması lüzumlu olduğu takdirde bu değişikliğin de kanun yoluyla yapılması hiç şüphesiz zaruridir.

Aylıklar :

Anayasanın 117 inci maddesinin 2 nci fıkrasında «Memurların nitelikleri, atanmaları ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir» denilmiştir. Devlet Memurları Kanununun 43 üncü maddesinde ise aylıkların «hizmetin devlet için taşıdığı değere» göre tesbit edileceği, ayrıca hizmet riskinin, ve değişik hizmet şartlarının da aylıkların tayininde göz önünde tutulacağı açıklanmıştır. En düşük aylık göstergesi 70 en yüksek aylık göstergesi 1000 olacak ve her sınıf, her derece ve her kademe için belli gösterge rakamları tüzüklerde gösterilecektir. Bu duruma göre en yüksek aylık, en düşük aylıktan takriben 14 misli kadar fazla olacaktır. Bu gösterge rakamlarının her yıl Bakanlar Kurulu tarafından tesbit edilecek katsayı ile çarpılması neticesinde her devlet memurunun aylığı hesaplanabilecektir. Meselâ Bakanlar Kurulu katsayı olarak 4 rakamını tesbit ederse en düşük aylık 280 lira, en yüksek aylık da 4000 lira olacaktır. Katsayının Bakanlar Kurulu tarafından tesbitinde «memleketin ekonomik gelişmesi, genel geçim şartları ve memleketin malî imkânları» göz önünde bulundurulacak ve katsayı değişimi aylıklarda artış veya eksilish sayılmayacaktır. Devlet memurlarının aylıklarının kanunla belirleneceğini açıklayan Anayasa hükmü karşısında bakanlar kuruluna katsayıyı değiştirmek suretiyle aylıkları çoğaltmak ve eksiltmek hakkı tanınmasının Anayasaya uygunluğu tartışma konusu olabilir. Bununla beraber aylıkların tesbiti hususunda Bakanlar Kuruluna tanınan yetkinin, kanunla tanınması, asgarî ve azamî gösterge rakamlarının gene kanunla gösterilmiş olması dolayısıyla sınırlı

bir nitelik taşıdığı açıktır. Diğer taraftan aylıkların kanunla dondurulmasının özellikle enflasyon zamanlarında, aylıkların sür'atle hayat şartlarına uygun hale getirilmesini önleyici bir mahiyet taşıdığı da hatırdan çıkarılmamalıdır. Bütün bu düşünceler, kanunla Bakanlar Kuruluna tanınan yetkinin Anayasaya aykırı olmadığı görüşünü kuvvetlendirmektedir. Bundan başka Anayasa aylıklarının «kanunla düzenleneceğini» zikretmiştir. Bu ibareden aylıkların rakam olarak ve değişmez şekilde kanun tarafından gösterileceği neticesini çıkarmak da Anayasa hükmüne fazla lafzi ve zorlayıcı bir muhteva vermek manasına gelmektedir.

Yeni Kanun, devlet memurlarına yurt dışında ödenecek aylıkların hesabında da katsayı usulünün uygulanmasını öngörmektedir. Yurt dışı kuruluşlarda vazife alan devlet memurlarına ödenecek aylıkların hesaplanmasını sağlayacak katsayıların tesbitinde «her yabancı memleketin ekonomik durumu, para ve geçim şartları göz önünde» bulundurulacak ve dolayısıyla yabancı memleketlerde ödenen aylıklar memleketten memlekete değişecektir.

Kanun, müktesep hakları belli bir ölçüde korumaya itina göstermiştir. Çünkü hazırlanacak tüzüklere göre memurların girecekleri sınıfların derece ve kademelerinde alacakları aylık tutarları, eski kadrolarında almakta oldukları aylıklardan veya aylık ve ödenek tutarlarından az olduğu takdirde aradaki fark, derece yükselmesi ve kademe ilerlemesi suretiyle giderilinceye kadar ödenmekte devam olunacaktır. Ancak yevmiye personeli için bu imkân tanınmıştır. Şu halde yevmiye ile istihdam edilen personelin, aldıkları yevmiyeler ne olursa olsun atandıkları sınıfın derece ve kademe aylığını almaları gerekecektir. Bu hükmün geniş bir kötü kullanmaya sebep olan bir tatbikatı önlemesi bakımından faydası açıktır.

Türkiyede devlet memurlarının gelirleri arasında halen aşırı farkların bulunduğu ve bu farkların çoğu zaman görülen hizmetin değeri ve mahiyeti ile ilgili bulunmadığı bir gerçektir. Bazı hallerde aynı hizmeti değişik yerlerde görenlerin aylıkları arasında bile geniş farklılıklar dikkati çekmektedir. Devlet Memurları Kanunu bu ayrılıkları belli ölçüde de olsa düzeltmeğe elverişli bazı esasla-

rı getirmekte ve aylıklar arasındaki aşırı farklılıkları önleyici bir nitelik taşımaktadır.

Ek Görevler :

Memleketimizde ek görev vermek suretiyle devlet memurlarını daha fazla gelire kavuşturmak usulü yaygın ve geniş bir kötü kullanmaya konu olmuştur. Yeni kanun, 87 inci maddesinde belirttiği hükümle devlet memurlarına ikinci görev verilmesini yasaklamakta ve ancak çok istisnai bazı durumlarda ve sıkı kayıtlara bağlı şekilde ek görev verilmesi imkânını tanımaktadır. Bu hükmün zarureti ve faydası konusunda tartışma yapılması bile caiz değildir. Çünkü bir insanın iki görevi de aynı mükemmeliyetle yapması imkânsızdır. Zaten Türkiyedeki tatbikat da ek görevi olan memurun çoğu zaman pek az hizmet ederek, veya hiç hizmet etmeyerek fazla gelire sahip olması şeklinde tecessül etmiştir. Kanunun 173 üncü maddesi ve müteakip maddeleri genel kötü kullanmaya konu teşkil etmiş olan vekâlet müessesini yeni bir görüşle düzenlemek amacını gütmektedir. Vekâlet konusunda kanun boş kadroya vekâlet edenlere ancak üç ay için vekâlet aylığı verilmesini öngörmektedir. Boş olmayan kadrolara vekâlet edenlerin ise aynı kurum içinden iseler, 45 günden fazla devam eden bir süre için bu sürenin sona erdiği tarihten itibaren, başka kurumlardan vekâlet edenlerin ise işe başladıkları tarihten itibaren vekâlet ücreti almaları kabul edilmektedir. Vekâlet edenlere verilen ücretin her durumda üçte birden fazla olmayacağı kanun vazı tarafından belirtilmiş bulunmaktadır.

Çalışma Saatleri :

Devlet memurlarının haftalık çalışma süresi 40 saat olarak belirtilmiştir. Ancak sınıf tüzüklerinde bu 40 saatten daha az veya daha fazla bir sürenin tesbiti kabil olacaktır. Fazla çalışan memurlara fazla mesai ücreti ödenebilecektir. Ancak çalışma süresini 40 saatle sınırlandıran madde 1 Mart 1966 tarihinde yürürlüğe girecektir. Kanun koyucu fazla çalışma ücretinin kimlere, hangi hallerde verilebileceğinin tayinini tüzüklere ve yönetmeliklere bırakmıştır.

İzinler :

İzinler konusunda yeni kanun izin süresini hizmet miktarı ile bağlayan rasyonel bir sistemi benimsemiştir.

Buna göre, 1 seneden 5 seneye kadar hizmeti olan devlet memurları yirmi gün, 5 seneden 10 seneye kadar hizmeti olan devlet memurları otuz gün, daha fazla hizmeti olan devlet memurları da kırk gün yıllık izin kullanabileceklerdir. Ancak bu süreye yol süreleri de dahil bulunmaktadır. Diğer taraftan evvelce üç yılın iznini bir arada kullanmak imkânı varken yeni sistem ancak birbirini takip eden iki yılın izninin bir arada kullanılabilceğini kabul etmektedir. Bundan başka hastalık izni, mazeret izni, aylıksız izin müesseseleri de düzenlenmiş bulunmaktadır.

Liyakat Esası :

Devlet memurluğunu «liyakat» sistemine dayandırmak kanunun öngördüğü esaslardan birisidir. Bu esasını gerçekleştirmek için devlet memurluğu yarış sınavlarının devlet personeli dairesi tarafından düzenlenmesi, adaylık devresinin sonunda sınav veya «değerlendirme kurulları» tarafından değerlendirme yapılması kabul edilmiştir.

Emeklilik İkramiyesi :

Emekli ikramiyesi ölçüsünde, yeni tasarı ile değişiklik yapılmıştır. 30 yıl ve daha fazla hizmet etmiş bulunan devlet memurlarına verilecek emekli ikramiyesinin, emekli maaşına esas olan aylığın 15 katı olacağı kanunda açıklanmıştır. 25 ile 30 yıl arasında hizmeti olan devlet memurlarına ise emekli oldukları zaman ödenecek ikramiye her eylemli hizmet yılı için bağlamaya esas olan aylığın yarısı hesab edilmek suretiyle ödenecektir. Bu duruma göre meselâ hizmet süresi 28 yıl olan bir devlet memurunun emekli ikramiyesi 14 maaş tutarında olacaktır.

Tenkid ve Sonuç :

Devlet Memurları Kanununun en büyük talihsizliği ne Parlamentoda, ne de kamu oyunda esaslî şekilde tartışılmadan çıkarılmış olmasıdır. Türkiyede yapılabilecek en tesirli ve süratli reform hiç şüphesiz devlet personeli sistemi ile ilgili olandır. Fakat kanun tasarısının gerektiği şekilde kamu oyuna sunulmaması, tasarının getirdiği esasları benimseyen ve reddeden görüşlerin tartışılması imkânını ortadan kaldırmıştır. Bunun yanında Parlamentoda tatilin yaklaştığı sırada kanunun çıkarılması da normal olarak çok daha az önemli tasarılar

İçin sarfedilen emek ve zamanın, bu tasarından esirgenmesi sonucunu doğurmuştur. Devlet memurları kanunu prensiblerinin doğruluğu ve faydası şüpheyi gerektirmeyecek derece de açıktır. Ancak bu prensiplere asıl değeri çıkarılacak tüzükler ve yönetmelikler kazandıracak ve yeni sistemin mahiyeti hakkında ancak o zaman daha sağlam bir hüküm vermek kabil olacaktır. Sınıflandırma tüzüklerinin hazırlanmasından sonra tasarıya karşı çok şiddetli tenkidlerin yapılacağı tahmin edilebilir. Bunun yanında şimdiki sistemde almakta oldukları maaşın üç üstüne kadar terfi edebilen memurların bu imkândan mahrum bırakılmaları da aynı şekilde bazı şiddetli hücumlara sebep olacaktır. Diğer taraftan tasarıda önemli bir yer verilen liyakat sisteminin tatbikinde subjektif takdir ve kayırmaların rol oynayabileceği, devlet me-

murlarının sınıfları tesbit edilirken de objektif ölçülerin tatbikinde önemli güçlüklerle karşılaşılacağı hatırdan çıkarılmamalıdır. Bundan başka kanunun getirdiği yeni sistemle menfaatleri zarar görenlerin kanunda mevcut aksaklıkları geniş bir istisna konusu yapmaları ihtimal dışı değildir.

Sınıf tüzüklerinin ve kanunun öngördüğü diğer tüzük ve yönetmeliklerin yayınlanmasından sonra kanunun hangi oranda başarılı olduğu hususunda doğru bir neticeye varılabilir. Kanunun bütçeye tahmil edeceği külfetin tahmin edilenden daha ağır olması halinde ise mali hükümlerin uygulanmasının tehir edileceği de ihtimal olarak hatıra gelmektedir. Kanunun uygulanması yolunda atılacak adımlar onun değerini olumlu veya olumsuz yönden belirtmek hususunda en iyi yardımcı olacaktır.

Ne Diyorlar

Böyle Sosyal Adalet Olmaz!

Salâhattin Hakkı ESATOĞLU

1961 tarihli Anayasamızda yer alan ve bugünkü devletimizin sosyal bünyesinin ifadesi olan (sosyal adalet) deyimini, bir toplumda vatandaşların millî gelirden adil pay almaları ve imkân, fırsat eşitliğine sahip olmaları anlamını taşır. Artık hiç bir medeni toplumda fertler arasında aşırı gelir farkı normal karşılanmamaktadır. Toplumların ekonomik politikaları ne olursa olsun, fertleri iyi yaşatmak, her devletin baş görevi sayılmaktadır. Kapitalist rejimler, fertler arasındaki yaşama farklılığını, çok kazananlardan çok vergi almak ve sosyal güvenlik tedbirleriyle, hafifletirken, sosyalist rejimler mülkiyet ve gelir dağılımındaki kendilerine özgü prensipleriyle gidermeğe çalışmaktadırlar. Bugün Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya gibi aslında kapitalist olan devletler uyguladıkları müterakki gelir vergisi sistemiyle sosyal dengeyi kurmaya çalışmakta, ayrıca az kazanan sınıfları sosyal adalet ve güvenlik tedbirleriyle korumaktadırlar. Sosyalist devletler ise sosyal adaleti, mülkiyeti yaygın hale getirmek ve sömürmeyi önlemek yollarıyla sağlamaktadırlar. Böylece her iki sistem de toplumda bir taraf aşırı bir zenginlik ve refah içinde yüzerken, öteki tarafın yoksullukla pençeleşmesini önlemeye çalışmaktadır.

Memleketimiz bu ana sosyal problemleri henüz yeni yeni ele almaktadır. Aslında bizde millî gelirin dağılımı ve vatandaşlar arasındaki yaşama farklılığı korkunç

bir tezat ve tenakuz göstermektedir. Gerçekleri olduğu gibi görmekten ve göstermekten korkmamak lazımdır. Bugün hâlâ Siirt'te ve diğer doğu illerimizde mağara hayatı yaşayan ve yalnız katıksız kara ekmele geçinen, okuldan, temiz sudan, yoldan, medeniyetin her ileri vasıtasından mahrum milyonlarca vatandaşımız olduğunu niçin inkâr edelim. Bu gün büyük şehirlerimizin etrafını çeviren gecekondu-lardaki sefalet hayatını görmemeğe imkân var mıdır? Köylerimizdeki geri, iptidai ve yoksul yaşayış da hiç kimsenin meçhullü değildir. Bütün bunlar, beş yıllık plânın önsözünde rakamlarla belirtilmiş ve açıklanmış gerçeklerdir. Aslında plânda bu sefaleti önlemek, memleketi en kısa zamanda büyük bir süratle kalkındırmak için yapılmış değil midir?

Şimdi önemli olan, bu kalkınmayı bir an evvel gerçekleştirmek ve vatandaşlar arasındaki sosyal dengesizliği kısa zamanda yenmektir. Bu dengesizliklerden bir önemlisi de devlet memurlarının maaş ve gelirleri arasındaki aşırı, hattâ korkunç farktır...

Hiç şüphe yoktur ki devletin üst kademesinde ve pek sorumlu makamlarında görev almış, yüksek eğitim görmüş, bir kaç yabancı dil bilen mütehassıs eleman ile, özel idare tahsildarı, yahut nüfus memurunun odacısı aynı maaşı alacak değildir. Bu ne kadar açık bir gerçekse, bu iki memur türünün ihtiyaçlarının da aynı

olduğu inkârı imkânsız bir gerçektir. En yüksek maaşı alan hâkim etin kilosunu kaç liraya alıyorsa maiyetinde çalışan ve en az maaşı alan zabıt kâtipi ve mübaşir de et için aynı fiatı ödemektedir. Ekmeğin domatesin, patlıcanın, pirincin de fiatı aynıdır. Fakat meselâ birisi, sayın hâkimlerimiz, aldıkları yüksek maaşla masraflarını rahatça karşıladıkları halde, mübaşirleri, zabıt kâtipleri sefalet içindedirler. Son yapılan tazminat zammıyla birinci sınıf bir hâkimimiz ayda 4200 lira maaş almaktadır. Buna rağmen bir zabıt kâtipimizin maaşı 300 ya da 400 liradır. Daha acı bir tezat gösterelim: Devlet Plânlama Teşkilâtımızın Müsteşarının ayda 7000 lira maaş aldığı yazılmaktadır, buna rağmen ayda 135 lira ücretle çalışan tahsildarlarımız da vardır. Söylenildiğine göre bazı tazminatlar ile birlikte 7000 lira maaşın 10.000 liraya ulaştığı da varit olmaktadır. Bilhassa hükümet merkezinde görevli yüksek memurlarımızın dış seyahatleri hiç eksik değildir, hâkimlerimizin pek çok keşifleri çıkmaktadır, ve bir günde beş keşif yaparak 75 lira alan yargıçlarımız vardır. Bir taraftan çeşitli tazminatlar, yol luklar, keşif ücretleri, dış seyahat avantajlarıyla yüksek dereceli memurlarımız gerçekten tatmin edici bir maaş alıp gelir sağlarken öte yandan odacı, kâtip, tahsildar, küçük memur doğru dürüst kirasına ve katıksız ekmeğine bile yetmiyecek kadar az bir maaşla ömür tüketmektedir. Bu durum, ne sosyal devlet anlayışıyla, ne de sosyal adalet fikriyle bağdaşabilir. Eğer biz gerçekten vatandaşlar arasındaki aşırı gelir tezadını hafifletmek amacını güdüyorsak, önce devlet memurları arasındaki bu maaş farkı uçurumunu kapatmak zorundayız. İmkân ve fırsat eşitliği lâfla olmaz, ayda 4200 veya 5000 lira alan bir yüksek memur, çocuğunu her istediği okulda okutabilirken ayda 135 lira maaş alan tahsildar çocuğuna bir tek kalem bile alamaz. İmkân ve fırsat eşitliği bu mudur?

Yeni çıkan (Devlet Memurları Kanunu) ndan bilhassa küçük memurlar kendileri lehine pek çok seyleri limit ediyorlar ve bekliyorlardı. Fakat bu kanun uygulandığı zaman da küçük memurları herhalde tatmin edemeyecektir. Bu kanundan da yine bol tazminatlı, harcırahlı, seyahat imkânlarına sahip yüksek dereceli memurlarımız faydalanacaklardır. Gerçekte istenilen bu değildir. Yüksek dereceli memurlarımızın tahsillerine, deruhte ettikleri ağır vazifelerin sorumluluğuna, ihtisaslarına saygımız vardır, onlara verilen de çok görmeyiz, yalnız küçük memurlarımızın da beşerî ihtiyaçları bulunduğunu, çocuklarını karılarını insan şeref ve haysiyetine yakışır bir şekilde beslemek yükünün altında ezildiklerini unutmamalıyız ve bu adaletsizliği düzeltmek için gayret sarfetmeliyiz. Aksi takdirde Anayasamızdaki (sosyal adalet) ve (sosyal devlet) deyimleri kuru bir laf olarak kalır ve binlerce az gelirli küçük memurlarımıza çok yazık olur. Nitekim de çok yazık oluyor. İşte binlerce örnekten en yenisi ve en acısı: 4 Ağustos 1965 günlü Milliyet gazetesinin ilk sayfasında üzerinde (İstanbul ceza ve tevkif evi) yazılı eski bir otomobil karışdırını kendisine mesken yapmış tahsildarın dra-

mi: Şu satırları Milliyet gazetesinden ay-
nen naklediyorum:

«Topkapı Surları dışında yedi çocuklu
bir aile cezaevi arabasında yaşamaktadır.
Mustafa Demircioğlu adında 38 yaşlarında-
ki tahsildar memur maaşının azlığı yüzün-
den kira ödeyemeyecek duruma gelmiştir.
Son günlerde bir çok ev değiştirmiş ve kur-
tuluş yolunu cezaevine ait bir karoserde
bulmuştur. En küçüğü üç, en büyüğü 16
yaşında olan çocukları susuz ve bütün ha-
yat şartlarından yoksun butunmaktadır 287
lira brüt maaşı olan ve eline 250 lira geçen
Mustafa şöyle demektedir: Bir çok evlerde
kirada oturdum. Son günlerde kirayı öde-
yemeyecek duruma geldim. Bilhassa ev sa-

hiplerinin çenesinden bıktım. Bu karöseri
buldum ve yerleştim. Fakat karasör kifa-
yetsiz, cezaevi buradan daha rahattır. Su-
yu, helâsi, yok, üstelik karım ve çocuklarım
sıkışarak yatıyoruz. Yattığımız zaman
ayaklarımız dışarda kalıyor. Çektiklerimiz
yetmiyormuş gibi bu günlerde işime de
gidemiyorum. Zira çoluk çocuğumu buralar
da bırakmak işime gelmiyor.»

Aynı devletin toprakları içinde 7000
lira maaş alan bir kısım memurlar kalori-
ferli apartmanlarda yaşarken, diğer bir
kısmı eski otomobil karasörlerinde sürü-
nürse bu devlette sosyal adaletin (s) i bile
var sayılmaz.

Kültür ve Sanat

kültür müsteşarlığına

Cemil EREN

Şu memlekette güzel sanatlara ne za-
man, kim sahip çıkacak bilinmez. Güzel
Sanatlar Genel Müdürlüğü mü? Bir Ge-
nel Müdürlük Devlet nezdinde sanatçı he-
sabına ne yapabilir? Sanatçılar için dev-
letten ne gibi imkânlar koparabilir? Şura-
sı muhakkak ki Devlet sanat işlerine yar-
dımçı olmazsa, sanatçıları kendi kaderle-
riyle başbaşa bırakırsa sanat alanında ge-
rekli ilerlemeleri yapmak çok çok güç olur.
Sanat problemlerini kavrayacak şekilde ye-
tiştirilmemiş bir toplumla, üstelik te ge-
çim sıkıntılıyla bunalmış bir toplumla
yüz yüze kalan sanatçı ne yapabilir? Her
alanda problemlerini halletmiş, sıkıntıları
bir yana atmış olan Avrupalı toplumların
sanatçılarıyla aynı düzeyde yürümek zo-
runda olan sanatçılarımız hangi kültürlü
ve varlıklı kişiye sanatını satarak yaşama-
nı sürdürebilir?

Oysa bir sanatçı sanatını satarak ya-
şayabilmeli. Saat beşe kadar herhangi bir
dairede memur, beşten sonra eve dönüp
sanatçı! İşinde yorulmamış bile olsa o me-
mur statüsüne girdikten, günde sekiz saat
masa başında oturduktan sonra insanda
akşam eve dönüpte resim yapacak halmi
kalır? Ne arar, pestili çıkar insanın. Re-
sim yapmak ta belli bir enerji ister. Sonra
sanat sadece yapmaktan ibaret te değil;
sanatçının okuması da gerekli; yer yüzün-
de neler olup bitiyor onları da bilecek, bil-
mek zorundadır. Dünya olaylarının hızlı
gidişi yanında durmadan yeni fikirler, dü-
şünüler çıkıyor ortaya. Bunları izlemeden,
kendisi de sanat üzerine düşünmeden sa-
dece çala fırça resim yapan bir ressamın
durumu da boşlukta sallanan bir dal gibi-
dir. Zamanının dışına itilmiş olur sanatçı;
yaşadığı çağı temsil edemez. Kendi çağının
temsilcisi olmayan sanatçı kime hitabede-
bilir? ve gelecek kuşaklara kendi kuşağın-
dan hangi mesajı bırakır? Biraktığı mesaj
beraber yaşamadığı geçmiş kuşaklardan,
yine birlikte yaşamayacağı gelecek kuşak-
lara bırakılan mesaj olur. Böylesine bir
mesajın (ki çok daha önce söylenmiştir)
ne önemi olur?...

Yani, sanatçı kendi çağını yaşayacak
ve onun sözcüsü olacaktır; başka yolu yok-
tur bu işin. Öyleyse sanatçı yer yüzünde
olup bitenlerden haberdar olacak ve sana-
tını, düşüncelerini ona paralel olarak yürü-
tecektir. Bir Memur-Sanatçı içinse bu çok
güçtür. Olağanın üstünde bir çalışma ister.
Ve bir çok sanatçımızın durumu da işte
böyledir. Kıravatlı Memur-Sanatçı!...

Atatürk her vesileyle sanatçının öne-
mini belirtmiş, sanatçıyı el üstünde tut-
muşken, şimdi, onun ölümünden 27 yıl son-
ra sanatçının adını ağzına alan politikacı
göremezsiniz. Yakında seçim propaganda-
ları başlayacaktır, eğer bir tek parti tem-
silcisinin ağzından sanata değin bir söz
duyarsanız bize de iletin de bir «Oh!» di-
yelim.

Bütün bu ilgisizlik arasında son gün-
lerde hafif ümit ışıkları belirmesine sebep
olan olay bir Kültür Müsteşarlığının kuru-
luşudur. Belki bu bir adımdır, ilerde bir
kültür bakanlığının kurulması yolunda
atılmış bir adımdır. Bir kültür bakanlığı
da umuyoruz ki Devlet nezdinde sanatı
koruyacak, onun önemini ilgililere anlata-
caktır. Ve belki ondan sonra sanatçıların
hayal ettikleri bazı şeyler gerçekleşecek-
tir.

Bu hayallerin en önemlisi hiç şüphesiz
% 2 kanunu'dur. Bu kanunla devlet, Ba-
kanlık, Okul v.b. gibi resmî inşaatlarda
yapı bedelinin % 2 sini plâstik sanatçılara
ayırır. Böylece de devlet eliyle yapıya, do-
layısıyla halka sanat götürülmüş olur.
Böyle bir tasarı aynı zamanda sanatçının
da sanat yaparak yaşamasını sağlar. Büt-
tün çağların sanatçıları gibi sanat yapı-
rak.

Kültür Müsteşarlığının kuruluşuyla
beliren umutlarımızdan biri de Ankara'da
bir plâstik sanatlar müzesinin kuruluşu-
dur. Çünkü bir memleketin sanat hayatı
için müzenin önemi herkesçe bilinir, bilinir
de işte yine de Türkiye Cumhuriyetinin
Başkentinde böyle hayırlı bir kurum ye-
rine oturtmak kimsenin aklından geçmez.

Şimdiye değin yapılmamış, bari bundan
sonra şu kutsal müzenin çekirdeği kurul-
sa. Kurulsa da bizler de sanatçılarımız
şimdiye değin neler yapmış görsek, bilsek,
gereklikçe gidip baksak ve yararlınsak.
Herkes de «işte bizim sanatımızın şunca
yılılık ürünleri burada yatar» diyebilsek.
Daha da önemlisi bizden önce ki kuşakların
yapıtlarını şurada, burada kaybolup git-
mekten kurtarsak. Tanıdığımız bunca ün-
lü batılı sanatçının yapıtı müze olmasaydı
nerede saklanıp kalırdı? Büyük büyük Ba-
kanlık binaları yapılır; bakanları kalmaz,
giderler, unutulurlar; sanat yapıtları kalır,
sanatçıların yaşamları masallaşır kuşaktan
kuşağa anlatılır, yazılır; sanat için, sanat-
çı için hiç bir şey yapılmaz. Sanatçı zor
yaşamı içinde kendi haline bırakıldığı gibi
yapıtlarını saklıyacak bir müze de yapı-
lmaz. Sağlığında üç beş yüz liraya güç sa-
tabıldığı resimleri şurda burda kaybolur
gider; çoğu tavan arasının tozları arasında
fareler tarafından kemirilir, Devletçe ali-
nan eserlerde bir kaç yıl şanslı olur da bazı
yapıların duvarlarında asılı kalırsa, ondan
sonra, bilmem hangi depoda çürümeye ter-
kedilir. Aradan bir on onbeş yıl geçtikten
sonra yaşadığı çağın ünlü kişisinin yapı-
tlarını ilâç için olsun bulamazsınız. Hayatı
binbir güçlük içinde geçmiş, türlü sıkıntı-
lara rağmen sanat yapmakta diretebilmiş,
aç kalmış, açık kalmış, ama boya alabil-
miş, tual alabilmiş bir tutkulu kişinin ölü-
münden sonra arkasında kalan ne hazin
bir yıkıntıdır bu; etini, kanını verdiği top-
lum için ne yürekler acısı bir vefasızlık
örneğidir bu tutum!

Yine Kültür Müsteşarlığı kanalıyla
gerçekleşebileceğine umut bağladığımız sa-
nat hizmetlerinden biri de Galeri mesele-
sidir. Şöyle eli yüzü düzgün bir galeri. Sa-
nat etkinliklerine sahne olacak bir galeri.
Halen Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünün
bir galerisi vardır, ama işte öylesine. Bi-
zim aradığımız azami etkinliği gösterecek
soydan olanıdır. Düşündüğümüz galeri sa-
dece sergiler açmakla kalmıyacak, sanat
toplantıları yapacak, konferanslar tertip-
leyecek, sanatçıları konuşmaya çağırarak,
sanat filmleri gösterecek, zaman zaman
projeksiyonla büyük sanat akımlarını açık-
layacak, açılan sergiler üzerine karşılaştı-
rma konuşmalar düzenleyecek, sözün
kısası halka sanat üzerine bilgi vermeye
çalışacak, açılan sergilerin daha yararlı ol-
malarını sağlayacaktır. O galerinin bir tah-
sisatı vardır, bir çok sergiler açılmaktadır,
az bir ek ödenekle ve çok çalışmayla bu
saydığımız işler pekâlâ yapılabilir kanısın-
dayız; ama neden yapılmaz? O galeri şim-
diki durumuyla bile Ankara'nın sanat ha-
yatında önemli bir rol oynayabilir, bu ola-
naklar neden gerektiği gibi kullanılmaz bi-
linmez.

Bunlar Kültür Müsteşarlığına sayın
Adnan Ötügen'e ve Güzel Sanatlar Genel
Müdürlüğüne getirildiğini öğrendiğimiz
Sayın Mükerrer Keymen'e duyurmak is-
tediklerimizin bir kısmıdır. Kendilerinin de
yakından bildikleri bu gibi hususları yeni-
lemekte fayda görüyoruz.

değınmeler

Mehmet SEYDA

Franz Kafka :

Memet Fuat yaz aylarını boş geçirmiyor; Yeni Dergi'nin Ağustos/1965 sayısını Franz Kafka'ya ayırmış. Yazıların seçiliği, çeviriler, sıralanış, hepsi Kâmurân Şipalin, Şipal, bilindiği gibi, aynı zamanda hikâyecidir de : 1965 Salt Faik Hikâye Armağanı'nı Mahmut Özay ile bölüştü. Daha önce Kafka'nın «DÂVA»sını da çevirmişti.

«Burada yalnız Almancadan çeviriler var» diyen Memet Fuat ekliyor :

«İleriki sayılarımızda Amerikalı yazar Edmund Wilson'un bir yazısını, Politika'ya karşı Sanatın ezici üstünlüğünü gösteren Prag'daki Kafka toplantısının bazı konuşmalarını da yayınlayacağız.»

Politika ile Sanat arasındaki ilişkilerde, politika ağır bastığı zaman, ortaya kötü bir sanatçı çıkmaktadır. Politika, çok şey beklediği ve sanatı kendine «engagé» edebildiği anda, ortaya berbat şiirler, hikâyeler, romanlar geliyor. Sanatçının kişisel gerçeği, daha önce öğrenilmiş bir gerçek adına harcanıyor.

Franz Kafka, yalnız kendi gerçeğini yaşamış, düşünüyü kurmuş bir sanatçı. Bu bakımdan, Dünya Edebiyatı, onun üzerinde önemle duruyor. Marksçısından Froytçusuna, dinsizinden papazına kadar, herkes ve her akım, onu kendine mal etmek istiyor. Bizde de, onu çok sevenlerle hiç sevmeyenler var.

İnsan ve toplum sorunlarına değişik açılardan bakabilmek. İnsanın önüne başka, değişik ufuklar açabilmek. Onu sarsalamak ve düşündürmek. Ucuz, kolay duyguculuktan kurtarmak.

Sanatın, giderek anlaşılabilir olmaya başlayan işlevi, bu.

Bir zamanlar Anatole France, «Biz Yunus balıklarına bakıyoruz. Ama onlar bize hangi gözle bakarlar, bilemeyiz.» demişti. Franz Kafka, bir dostuyla yürürken, dostu: «Şu köpeğe bak.» demiş. Franz Kafka, konuşma sırasında, bakmış ve, «Belki köpek değildir o.» demiş yürümüş.

Dostoyevski, romanlarının birinde, birkaç tümcesini böcek gibi ezilme korkusuna ayırmıştı.

Franz Kafka bu korkuyu aldı ve büyüttü; «Değişim»inde, bir sabah, böcek olarak uyandı.

Birey, hangi çağda, hangi toplumda, nasıl bir düzende yaşarsa yaşasın; eziliyor. Toplum kendi çıkarı için harcıyor onu. Ken dine uydurmak istiyor, sonunda uyduruyor da. Sonucunda, hep bir kalıp düşünün, duyan, gören insanlar türüyor.

Sanatçı, şimdi, bireyin bu acılı serüveni ni dile getiriyor ve başkaldırıyor topluma. İnsanlık hakkını tam özgürlüğünü istiyor. Başkalarına anlatmaya çalışıyor : İşte ezilmişliğim. İşte yabancılaşmışlığım, İşte kurgusal düşlerim! Ben, ayaklanma «manifestosu» yayınlamıyorum, sadece, yalnızca bunu anlatıyorum. Tedirginliğimi, yalnızlığımı, birakılmışlığımı.

Bireycilik ve mizmezlik sanılan bu sanat, çağımızı dile getiren ve bir açıdan tam «gerçekçi» olan sanattır. İnsan başkalarını tanıdığını sanır, oysa tanıyamaz. Yoktur

onun elinde böyle tanrısal bir yetki. İnsan, tanısa tanısa, anca kendini tanıyabilir. O da, gene, bir ölçüde.

Geçen gün, bir arkadaşım, hem yolda gittiğini, hem de çiğnenmemek için otobüse, dolmuşlara, şunlara bunlara bakarken, bir beyin ameliyatı için masaya yatırıldığı ve doktorlarla birlikte açılan kendi beyinine baktığını; böyle bir şey tasarladığını söyledi. «Ya hiç acı duymam, bilinemez. Ya da korkumdan ölürüm.» diye mırıldandı. «Kendinle halleşmenin bu kadar gereği var mı?» diye sordum. «Bir çocuk karşıya geçerken az kalsın ezilecekti. Bir an, gözlerimi yumup, onu ezilmiş ve hastaneye kaldırılmış gibi gördüm. Ama çocuğun acısına dayanmadığım için, bıçak altına kendimi yatırdım.» dedi. «Yani, çocuk daya-

nabilir mi, dayanamaz mı? Anlamak istiyordum..» diyerek ekledi. «Hiç, ama hiçbir şey anlayamayacağımı anlayanca, bıraktım bu işin yakasını. Çocuk da yaşıyor, ben de yaşıyorum. Sen ona bak!»

Kısacık, bir Kafka serüveni.

Yazarlık Durumu :

Yazarlarımız, hem kendilerinin, hem de arkadaşlarımızın, genel edebiyat içindeki hıta ve roman çizgisinin ne olduğunu araştırmaya başladılar. Evrim'in son sayısında, hikâyeciliğimiz üzerinde böyle bir yazı okuduk. Eksik bir yazı idi : Kemal Bilbaşar'ı, Samim Kocagöz'ü, İhan Tarus'u, Fakir Baykurt'u «es» geçmiş. Olamaz. Bir iki satırla herkesin hesabını dürüp defterini kaldırıyor. Pek pek, Onat Kutlar ile Muzaffer Buyrukçu'ya «avans» tanıyor. Sonra, kendi kuşağın yazarlarını hikâyeciliğe çağırıyor. «Bu alan boş kaldı», diyor. Tabii, beklemek zorundayız.

MADEN, ENERJİ VE BANKACILIK SAHALARINDA OTUZ YILDIR MEMLEKET HİZMETİNDE

ETİ BANK

SERMAYESİ: 500.000.000 TL.

Genel Müdürlük		Subeler :	
Genel Müdür	11 21 94	Ankara	11 15 47
Genel Müdür Mv. (İdari)	11 16 24	Anefartalar	11 45 31
Genel Müdür Mv. (Teknik)	11 21 53	Pangaltı	48 31 31
Genel Müdür Mv. (Enerji)	11 46 07	Beyoğlu	44 80 20
Genel Müdür Mv. (Bankacılık)	11 71 56	Çemberlitaş	22 13 92
Santraller	11 61 40 (5 hat) 11 99 91 - 11 93 28 - 11 36 31 - 11 21 81	Danışli	18 37
Genel Sekreter	11 21 89	Karaköy	44 12 52
Bankacılık Banka Hiz. Şube Md.	12 85 44	İsparta	11 93
Krediler ve Dış Muameleler Şb. Md.	11 69 27	İzmit	15 59
		Istanbul Alım - Satım	44 46 48/49
		İzmir	38 220
		Aydın	19 39
		Balıkesir	16 68
		Diyarbakır	12 50
		Adana	38 28
		İskenderun	19 72
		Kayseri	17 08
		Zonguldak	18 44

Tasarruf sahiplerine en büyük imkânları ancak ETİ BANK sağlar

(Basım A/2076) - 371

Basın İlan Kurumundan ilân alamadığı için, yeni bir olanak elde edinceye kadar ya yımına ara verdiğini duyuran «Dönem» der gisinir 20/21. sayılarında ise, hikâyeci Ley lâ Erbil, eleştirmen Konor Ertop ile hikâ- yeci Demir Özlü'ye adamakıllı girişmiş. Leylâ Erbil, her nedense, D. Özlü'ye pek kızmış. Tartıştığı konuda haklı olup olma- ması ayrı sorun, ben bunu yazısının üslup ve edasından çıkardım. Ama kim ne derse desin, böyle yazılar okutturuyor kendini, sö zürü de ettiriyor. Sayın Erbil'in bir amacı da bu mudur? Bilemem.

Soyut'ta da, hikâye ve romanda betim- leme üzerinde, Günel Altıntaş bana karşı hızlı bir çıkış yapmıştı, «Öfkeli kuşak»tan bir yazardır Günel Altıntaş. Fransa'daki «yeni roman» akımının betimlemeyi çok önemseydiğini yazmıştım da, örnek versin de mişti. Sonra ben, Demir Özlü'nün »Türk Di li»nde çıkan son hikâyesini örnek diye gös- terecektim, Demir'i, Günel'i görünce, bunu kendilerine söyledim; bitti.

Gorky'nin bir sözünü anıyordum : «En son okuduğu kitap neyse, ruhumun en üze- rinde de o vardır» demişti. Erbil, Önay Sö- zer'in Dergi'deki «Yabancılaşma Sorunu» başlıklı yazısından, Özlü için, «öykünmeyi de aşan bir edinme saplantısı (Edinme sap lantısından ne yapıp yapıp gözüne kestirdi- ğini kendisine mal edinmeyi anhyoruz. L- E.), bir özenti çılgınlığı» sözünü almış, sa-

vına kanıt olarak kullanıyor. Demir'e bu yüzden yüklenenler çok. Ama Demir, kendi- re de, hikâyesine de yol arayan bir sanatçı. Bunu da kabul etmek gerekir. Bir değişim bilincinin sancısını çekiyor. Bir yolda, dire niyor. Yol ise, geçiş içindir. Önünde zaman var, kararı gene kendi vermeli, bence. Bek lemeli biraz, yani. Okuyucu hiç beklemez, yargıyı yapıstırır. Ama eleştirmen daha sabırlı olacak. Özellikle duyulmuş öfkesi fa- lan yoksa, demek istiyorum.

bibliyografya

Derliyen : S. N. ÖZERDİM

POSTALARDA KULLANILMIŞ OSMAN- LI, DÜYUNU UMUMİYE PULLARI.

Hazırlayan : İsmail Hakkı T. Okday
İstanbul 1965 Yazarın adresi : Bağdat cad. 441-Bostancı. 30 S. resimli. Fiyatı yazılı değil. (Gazete ve ilân pulları-Mak- tua damga pulları-Nisbi damga pulları).

DÜNYA OLAYLARI. Yazan : Feridun Akkor. Ankara 1965. Yazarın adresi : Karanfil sok. 36/8 Yenışehir 55 S. Fiyatı yazılı değil. (25 bölüm içinde, dünya- nın çeşitli yerlerindeki olayların çözüm- lenmesi.)

ÜMANİST CEZA HUKUKU DOKTRİNİ.
Yazan : Prof. Dr. Faruk Erem. Ankara

1964 Ajans-Türk Matbaası. 43 S. 3 lira. (Umanist Ceza Hukuku Doktrinine gi- riş -Umanist Ceza Hukukunun uygulan- ması- Sonuç).

Roman - Hikâye :

VARLIK Yayınevi'nin kitaplarından : Er- nest Hemnigway : KİLİMANJARO'nun KARLARI. 4. basım. 109 S. 2 lira. — Yakup Kadri Karaosmanoğlu : HEP O ŞARKI. Bir Eski Devir Hanımının Def- terinden. 2. basım. 184 S. 4 lira. — Gus- tave Flaubert : ÜÇ HİKÂYE. Çeviren: Asım Bezirci. 100 S. 2 lira. Ristelhue- ber ve Agulhon'un önsözleriyle. — Sait Faik'in Bütün Eserleri dizisinde 7-8. ki- tap : LÜZUMSUZ ADAM-AZ ŞEKER- Lİ. 237 S. 6 lira. — Panait Istrati: SO- KAK KIZI. Çeviren : Yaşar Nabl. 6. ba- sım. 94 S. 2 lira.

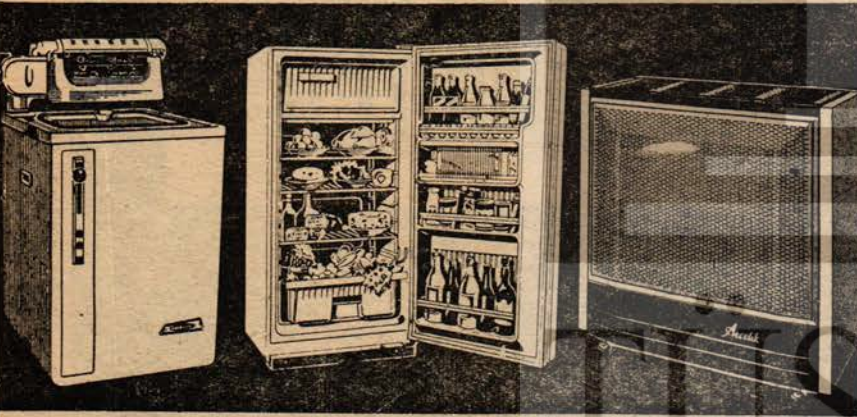
Tiyatro :

KİRLİ ELLER. Jean-Paul Sartre'dan ge- viren : Samih Tiryakioğlu. İstanbul, Varlık Yayınevi. 115 S. 2 lira.

Bilgi Yayınevi'nin (Ankara) üç yeni yayını: SULTAN GELİN. Cahit Atay'ın oyunu. 73 S. Oyunun temsilinden 8 sayfa resim. 4 lira.

KARALARIN MEMETLERİ. Cahit Atay'ın oyunu. 104 S. Temsilinden 4 sayfa re- sim. 4 lira.

en üstün kalite
en uygun fiyat
gerçek garanti

ARÇELİK

SÜTLÜCE, KARAAĞAÇ CADDESİ 2-4, TEL.: 49 44 00

(Yeni Ajans 3827) - 368

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

**BASIN
İLÂN KURUMU**
YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basım 13354/A8715) - 370

SEKİZ OYUN. Jean Tardieu'dan çeviren : Yıldırım Keskin. 102 S. Temsillerden 2 sayfa resim. 4 lira. Yıldırım Keskin'in «Tardieu ve Uyumsuz Tiyatro» başlıklı ön yazısıyla.

Dergiler :

YENİ DERGİ'nin KAFKA ÖZEL SAYISI. Derginin 11. sayısı (Ağustos), Kafka hakkında yazılar, Kafka'dan hikâyelerle 140 sayfalık bir özel sayı halinde çıkmıştır. Bu sayı 5 liradır.

KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI KÜTÜPHANE HABERLERİ. Haziran - Temmuz aylarına ait ilk sayısı. Kütüphaneden haberler ve bibliyografya. Teksir.

DERGİ. Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü, Münih. 39-40 sayı. 1-38 sayıların seçme fihristiyle.

DÖNEM. 20-21. sayı. Mayıs-Haziran. Dergi bu sayısıyla şimdilik yayımına son vermektedir.

ŞEKER. Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. nin dergisi. Temmuz 1965. 56. sayı. Ankara.

YAYINLAR

GERÇEK YAYINLARI : P.K. 655 İstanbul
FETHİ NACİ — Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm, 204 S. 750 kuruş

SOSYAL YAYINLAR : P.K. 716 İstanbul
KARL MARX - Kapital 'özet' Türkçesi: R.N. İleri 115 S. 5 lira

F. ENGELS - Sosyalist Düşüncenin Gelişmesi Çeviren : Selâhattin Hilav, 99 S. 5 lira

MAURICE BOUVIER - AJAM ve GILBERT MURY - Kapitalist Toplumda Sınıflar Çeviren : Erdoğan Bulutsuz, 144 S. 5 lira

DÜŞÜN YAYINLARI : Çağaloğlu, Nuruosmaniye, Atasaray 206 İstanbul

AZİZ NESİN - Toros Canavarı Oyun - Komedî 102 S. 4 lira

AZİZ NESİN - İhtilali Nasıl Yaptık? Mizah hikâyeleri 159 S. 5 lira

AZİZ NESİN - Sosyalizm geliyor savun! Mizah hikâyeleri 159 S. 5 lira

ERCÜMEND BEHZAD - Mau Mau şiirler 77 S. 3 lira

ANDRE GETTİN - Toplumsal Güvenlik Nedir? Çeviren : Rekin Reksoy, 104 S. 3 lira

ORHAN ARIMAN - Sendikacılık nedir? 112 S. 3 lira

ORHAN DURU - Denge Uzman hikâyeler 80 S. 3 lira

VARLIK YAYINLARI :

SAİT FAİK - Lüzumsuz Adam-Az Şekerli (Bütün eserleri) 235 S. 6 lira

YAKUP KADRI KARAOSMANOĞLU - Hep O Şarkı (roman) 184 S. 4 lira

JEAN - PAUL SARTRE - Kirli Eller (oyun) Çeviren : Semih Tiryakioğlu, 115 S. 2 lira

ERNEST HEMİNGWAY - Kilimanjaronun Karları (Hikâye) Çev. : M. Zeki Gülsoy, 107 S. 2 lira

PANAİT İSTRATİ - Sokak Kızı (roman) Çev. : Yaşar Nabi, 94 S. 2 lira

GÜSTAVE FLAUBERT - Üç Hikâye Çev. : Asım Bezirci, 99 S. 2 lira

HİSAR YAYINLARI :

MUNİS FAİK OZANSOY - Zaman saati (şiirler) 62. S. 5 lira

MİLLİYET YAYINLARI :

KARACAN ARMAĞANI 1963 - Araştırma alanında yapılan yarışmada derece alan yazılar 160 S. büyük boy 15 lira

Yüksel ÇAPANOĞLU ile Dergimiz Yazı Kurulu üyesi Metin AND 10/8/1965 de Londra'da evlenmişlerdir.

Forum, Yazı Kurulu, yeni evlileri kutlar, mutluluklar diler.

André Antoine

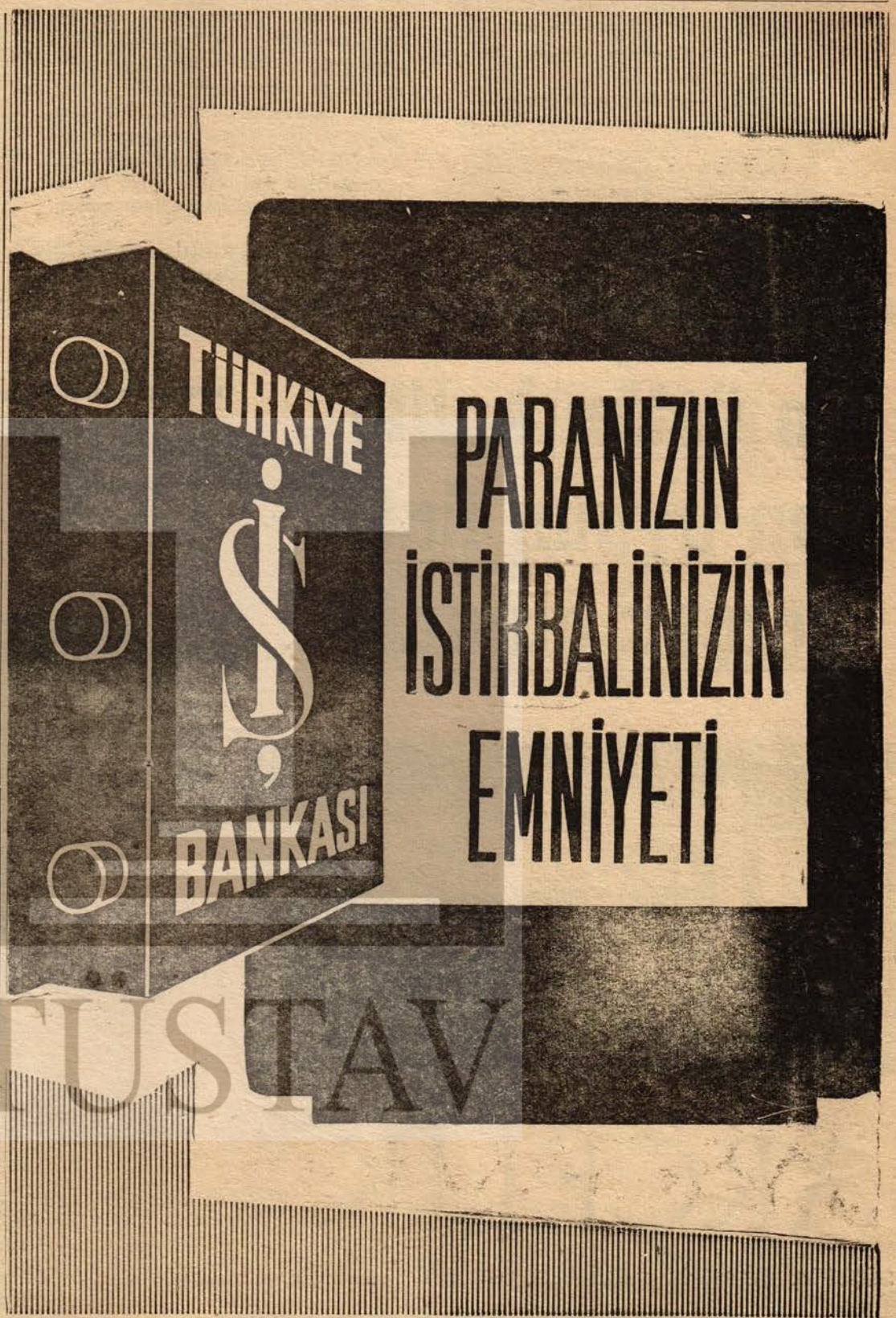
CHEZ LES TURCS

Précédé d'un avant - propos de Metin AND et suivi de documents

réunis et publiés par Metin AND
FORUM Editeur A Ankara

6 Lira

Dergimizden pul karşılığında temin edilebilir.

(FORUM - 368)

7 Ağustos tarihli AKİS'te Metin Toker, A.P. nin yeni «kırat» amblemi üzerinde durarak; «Bir gerçeği hatırla tutmanın faydası büyüktür. 1965 Türkiye'sinde 1955'in şartları caridir.» «A.P. ta amblemine kadar, 1960 öncesinin şartlarının geri getirilmesini kendisine açık politika yapmıştır. Bütün vaatleri bu istikamettedir.» demektedir ve «Derlerki: 'Süngüyle her şey yapılır, üzerine oturulmaktan başka.' Bu, çok doğru bir sözdür. Ama aynı derecede gerçek bir başka husus, bir takım oylarla, bırakınız iktidarda oturmayı, bir şeyler yapmanın bile kabul olmadığıdır. D.P. Türkiye'yi hilâfet günlerine geri götüremezdi. A.P. Türkiye'yi D.P. günlerine geri götüremeyecektir» diye yazmaktadır.

8 Ağustos tarihli CUMHURİYET'te İhan Selçuk, seçimlere iki ay kala karşılıklı tahminlerin yapıldığını ifade ile partilerin teker teker durumlarını ele alarak «herhalde şu anda Türkiye'nin seçim meselesi, daha çok parlamanto dışında özellikle basında, gençlik çevrelerinde ve sağduyu sahibi vatandaşlar arasında konuşulupta Meclise girememiş fikirleri yasama organında temsil ettirmek meselesidir. Yoksa şu siyasi partinin meselesi değildir. Nitekim Türkiye'nin siyasi ve iktisadi oluşu eski siyasi partilerin yıllardanberi değişmemiş katı kabuklarını çatlatacak kadar hızlanmıştır.» diyor.

10 Ağustos tarihli HAVADİS'te Gökhan Evliyaoğlu, savaşların Ap. nin başında bulunan kimselerle olduğunu ifade ile AP. lileri kendi saflarına çağırarak; «Bizim hesabımız, Adalet Partisine musallat olan ve ikinci Genel Kongrede bir takım tertiplerle ve sahte oylarla iş başına gelmiş beş on kişi iledir.» demektedir, «Seçimlerden sonra Adalet Partisinden çok sayıda Millet Vekilinin CKMP.'ye geçeceklerini, bunu A.P. teşkilatında takip edeceğimizi biliyoruz.» «A.P. kitlelerinin sonunda en doğruyu ve haklı bulacağına inanıyoruz.» diye yazmaktadır.

ZAFER'in Başyazısında C.H.P. nin C.K.M.P. ye yaklaşmaya başladığı ve bu vesile ile Halk Partisi ileri gelenlerinin C.K.M.P. lerle temaslar kurduğu ifade edilerek; «Bütün bunlar C.H.P. nin ana politikasına uygundu. Zira onun hiç şaşmayan ve değişmeyen politikası A.P. yi yıpratmak, yeni bir seçimde onun kazanma şansını azaltmaktır. İnönü bütün siyasetini bu ana mihver etrafında çeviriyor, A.P. nin tek başına iktidara gelmesi imkanlarını önlemeye çalışıyordu.» denilmekte ve bunun için şimdiye kadar bu yolda yapılanlar sayılmaktadır.

ADALET Gazetesinin başyazısında, bazı yerlerde yapılan Belediye seçimleri neticesi ele alınmakta, A.P. nin C.H.P. yi 10 Ekim arifesinde mağlup ettiği ifade edilerek «Çok denenmiş ve bundan önceki beş seçimde başarı sağlayamamış paslı C.H.P. silâhları bu

defada kendilerini muvaffakiyete götüremeyecektir. Türk Milleti kırk yıllık bu eşraf ve ağnyaya partisini gayet iyi tanımaktadır. Ne ortanın soluna kaymak, ne de yeni sosyalist akımları teşvik, himaye çabasına girişmek kendilerine başarı sağlıyamayacaktır. 10 Ekim de alacakları sonucun daha büyük bir hezimet halinde tecelli edeceğini görmek için milletin nabzını tutmak kafidir.» denilmektedir.

MEYDAN «C.H.P. tek hedef olarak AP. yi seçti» adlı yazısında, «Kampanya resmen başladı, ama partiler start işaretini duymazlıktan geldiler. Karargâhta çalışıyorlardı. Masa hesaplarına göre kamplar şöylece ikiye ayrıldı: Bir yanda C.H.P. ile C.K.M.P. ve T.İ.P.; ötede A.P. ile M.P. ve Y.T.P. hafta sonunda lider takımlarının kaptanları, ilk yoklamayı yaptılar» denilerek «partiler haftayı bu şekilde cephelemler teşkil, kuvvet yığımları ve hedef tespitleri ile geçirmiş oldular. Bu haftadan itibaren de bunların tabbikatına, kuvvetli bir ihtimalle büyük manevralarına başlayacaklar» diye ilâve edilmektedir.

11 Ağustos tarihli MİLLİYET'te Refik Erduran, C.H.P. li Kasm Gülek'in basına akseden sözlerini ele almakta, sol ve sosyalizm kelimelerinden korkulduğunu ifade ederek, «İnönü yirmi yıl önce memlekete Rolls-Royce otomobil ithal eder gibi çok partili rejimi getirirken bunun gerektirdiği eksiksiz hürriyeti de bağışlaydı seçmenlerimizin çoğunu şimdi 'sol'u, 'arkadaşının karısıyla yatak odasına girip kapa şapka asmak' kabilinden zıvalıklar sanmaktan kurtulmuş bulunurdu. O yola sapmadı. İnönü, bugün de bütün gerçekleri halka anlatmak için çok enerjik davranıyor ve partisini halkın refahı yolunda canla başla çarpışabilecek bir grup durumuna getirmeğe çalıştığı kolayca iddia edilemez.» diyerek basının kelimelerin sonucunu düşünmeden yazdıklarının reformları hendeğe yuvarladığını yazmaktadır.

CUMHURİYET'te Evvet Güresin, «Plân anlayışını piyava karıştırıp nasıl dejenere ettikse, sistem anlayışını partiler yelpazesinde normal sıralanmayı daha noktalar tamamen belirlenmeden elbirliği ile bozmak yolunda sağı sollu çaba gösteriyoruz.» diyerek, sağ-sol tartışmalarında bir yarışın başladığını, bu yolda çabaların olduğunu ifade ederek, «Çok partili düzen siyasi özgürlükler elde edildikten sonra kurulmuştur. Binaenaleyh iktidar savaşında elbette artık normal kurallar işleyecektir. Bu kurallar ekonomik ve sosyal kalkınmanın kurallarıdır. Ortanın sağında, solunda da birbirinden ayrı fakat aynı amaca yönelen anlayışlar halinde gözükcekler ve tartışacaklardır. İnönü 'CHP. ortanın solundadır' demiş. İlmilikten aşırılığa kadar uzanan çizgide bir partinin yeri programıyla ve tutumuyla değerlendirilir. Sadece sol terimine yapışmakla değil. Hele ezeli komplekslerimizden gelen Rusçuluk-Amerikancılık demogojileriyle hiç değil.» diye yazmaktadır.

Hazırlayan: Bekir EKİNCİ

● PARANIZA BOL FAİZİ,

● ZENGİN İKRAMİYELERİ

ve

● MUAMELELERİNİZDE ÂZAMÎ KOLAYLIĞI,

TUSTAV

● SAĞLIYAN YEĞANE BANKA;

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

Cevdetbeyaz

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Genel Kurulda Yürürlükte Silâsı İhtisat BÖLÜMÜ Dergisi

Yıl : 12 — Cilt : XVIII — 100 Kuruş

İdarehane : Yenişehir, Büyük Han

No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA

Haberleşme : Forum Dergisi P.K. 131

ANKARA

★

Sahibi : Fikret EKİNCİ

Yazı İşleri Müdürü : Bekir EKİNCİ

Bu Sayıda Yazı Kurulu :

Ali BOZER — Fikret EKİNCİ — Sait

DİLİK — Adnan GÜRİZ — Adnan

ÖZAKTAŞ — Cahit TALAS

Şevki VANLI

Dizgi ve Baskı

GÜRİSOY BASİMEVİ

Mebusevleri Çarşısı No : 11

Telefon : 13 17 53

İlan ve Abone :

Arka kapak 1000 TL. (iki renkli

1500 TL.) ★ Metin arası santimi

10 TL. — (Devamlı ilan verenlere

pazarlıkla) ★ Bir yıllık 22 TL.

★ Altı aylık 11 TL. ★ A.B.D. (uçak)

90 TL. Avrupa (uçak) 54 TL —

Bütün yabancı devletlere (Adı)

44 TL. dir.

(FORUM) ve yazarın adı belirtilme-
den yazı iktibas edilemez.

ZİRAAT BANKASI

Muhterem hesap sahiplerine

en iyi şekilde

hizmet etmekten şeref duyar.

Bu gün servislerinde kullandığı
elektronik hesap makineleri ile daima
Modern Bankacılığın önderi olmuştur

T.C. ZİRAAT BANKASI